

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πρώτος

Συνδρομή Ετήσια: Έν' Ελλάδι: φρ. 10, εκτὸς ἡλλοδ. φρ. 20—Δι' συνδρομὰς ἄλλ. ἀπὸ Γ. Γαλλ. ἰκαστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτέρας—Τιμὴ πρὸς φ. ἄλλοι: λ. 30.—Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

25 Ἀπριλίου 1876

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΑΚΟΥ ΡΙΚΑΡΔΟΥ

Ἡ

ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΥΧΗΝ

Πρόλογος τοῦ Φραγκλίνου.

Ὁ Φραγκλίνος ὁ ἴδιος ἀναφέρει, ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ, πῶς συνετάχθη τὸ παρὸν βιβλίον.

«Κατὰ τὸ 1732, λέγει, ἤρχισα νὰ δημοσιεύω τὸ Ἡμερολόγιόν μου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥικάρδου Σάνδερς. Ἐξηκολούθησα τὴν δημοσίευσιν εἰκοσιπέντε περίπου ἔτη, καὶ τὸ κοινὸν τὸ ὄνομασεν Ἡμερολόγιον τοῦ ἀνθρωπάκου Ῥικάρδου. Ἐπάσχιζα νὰ τὸ κάμω τερπνὸν καὶ ὠφέλιμον, καὶ διὰ τοῦτο τόσον πολὺ διεδόθη, ὥστε εἶχα ἐξ αὐτοῦ σημαντικὴν ὠφέλειαν, διότι ἐξωδεύοντο ἐπάνω κάτω δεκακιστὶ ἀντίτυπα κατ' ἔτος. Βλέπων δὲ ὅτι ἠγοράζετο καὶ ἀνεγινώσκετο εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας, ἐθεώρησα αὐτὸ ὡς τὸ καταλληλότερον μέσον τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας εἰς τὸν λαόν, ὅστις σπανίως ἀγοράζει ἄλλα βιβλία. Ἐγέμισα λοιπὸν ὅλα τὰ μεταξὺ τῶν ἑορτῶν τοῦ ἡμερολογίου μικρὰ διαστήματα μὲ παροιμίας καὶ γνωμικὰ, ἐκλέγων ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐπαινοῦν τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, διὰ τῶν ὁποίων, ὄχι μόνον ἀποκτᾶται ἡ περιουσία, ἀλλὰ καὶ γενικεύεται ἡ ἀρετὴ, διότι εἶναι δύσκολον εἰς ἄνθρωπον πενῶντα νὰ ζῆ πάντοτε τιμίως, καὶ, καθὼς λέγει μία αὐτῶν παροιμιῶν «σάκκος εὐκαιρὸς ὀρθὸς δὲν στέκει.» Τὰς τοιαύτας παροιμίας, ὅπου περιέχεται ἀληθὴς ἢ σοφία τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν αἰώνων, συναθροίσας εἰς ἓν, συνέταξα συνεχῆ διατριβὴν, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1757, ἐν εἴδει προσλαλιᾶς γενομένης ὑπὸ σοφοῦ γέροντος πρὸς ἀνθρώπους παρρησιασμένους εἰς δημοσίον τινα πλειστηριασμόν. Ἐνωθέντα τοιοιτοτρόπως, τὰ μέχρι τοῦδε διεσπαρμένα δημόδη αὐτὰ μαθήματα ἐπροξένησαν γενικωτέραν καὶ βαθυτέραν ἐντύπωσιν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Ἡμερολογίου μου, ἐπιδοκιμασθὲν πανταχοῦ, μετετυπώθη εἰς ἕλας τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀμερικῆς, οἱ Ἀγγλοὶ τὸ ἐδημοσίευσαν,

ἐπὶ μεγάλου χάρτου, ἐν σχήματι προγράμματος, οἱ δὲ Γάλλοι μετέφρασαν αὐτὸ δις.»¹

Α'

Ὅτι ἐπιζήμιον πρᾶγμα ἡ ὀκνηρία, ὁ δὲ χρόνος πολὺ τιμον.

Φίλε ἀγαπηῶστα,

Ἦκουσα νὰ λέγουν ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγαλότερα εὐχαρίστησις διὰ συγγραφέα, παρὰ νὰ βλέπῃ ἢ ν' ἀκούῃ τοὺς ἄλλους ἀναφέροντας τὰ συγγράμματά του μὲ σέβας. Κρίνε λοιπὸν πόσον πολὺ μ' εὐχαρίστησε τὸ συμβεβηκὸς τὸ ὅποιον τώρα θὰ σοῦ διηγηθῶ.

Ἐσταμάτησα πρὸ ὀλίγου καιροῦ τὸ ἄλογόν μου εἰς ἓνα δρόμον ὅπου ἐγένετο δημοπρασία καὶ ἦσαν συναθροισμένοι ἄνθρωποι πολλοί. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτον ἀκόμη καιρὸς ν' ἀρχίσῃ ἡ δημοπρασία, ἐγένοντο διάφοροι ὀμιλῆαι, καὶ ἔπεσε λόγος περὶ δυσκολιῶν τοῦ καιροῦ. Ἀπευθυνόμενος τότε πρὸς ἓνα καλὸν γέροντα, μὲ λευκὰς τρίχας καὶ σεμνοπρεπεῖ ἐνδυμασίαν, εἰς τῶν περιεστώτων εἶπε

—«Καὶ τοῦ λόγου σου, μπάριμπα Ἀβραάμ, τί ἰδέαν ἔχεις περὶ τοῦ σημερινοῦ καιροῦ; Οἱ βαρεῖς αὐτοὶ καὶ δυσβάστακτοι φόροι δὲν θὰ καταστρέψουν τὸν τόπον; Πῶς θὰ κάμωμεν νὰ τοὺς πληρώσωμεν; Τί μᾶς συμβουλεύεις;»

Ὁ μπάριμπα Ἀβραάμ ἐσυλλογίσθη ὀλίγον, καὶ ἐπεῖτα ἀπεκρίθη

—«Ἄν θέλετε νὰ μάθετε τὴν γνώμην μου, σᾶς τὴν λέγω εἰς ὀλίγα λόγια διότι εἰς τὸν φρόνιμον καὶ μία λέξις εἶναι ἀρκετὴ, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ῥικάρδος.»

Ὅλοι τότε τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἐξηγηθῇ, ἔκαμαν ὀλόγουρά του κύκλον καὶ αὐτὸς ἐξηκολούθησεν

—«Οἱ φόροι, φίλοι μου, εἶναι ἀληθινὰ πολὺ βαρεῖς, καὶ μολοντοῦτο, ἂν μόνον εἶχαμεν νὰ πληρώσωμεν τοὺς φόρους τῆς κυβερνήσεως, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτον ὅπωςδὴποτε ὑποφερτόν διὰ μερικοὺς ὅμως ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι καὶ πολλοὶ ἄλλοι φόροι, καὶ πολὺ βαρύτεροι. Φορολογούμεθα, φίλοι μου, τοῦλάχιστον διπλάσια διὰ τὴν ὀκνηρίαν μας, τριπλάσια διὰ τὴν ἀλαζονείαν μας, τετραπλάσια διὰ τὴν κουφονοίαν μας, καὶ διὰ τοὺς φά-

1. Ἀπόσπασμα Ἀπομνημονεύματων τοῦ Φραγκλίνου.

ρους αυτούς ο εισπράκτωρ δὲν μᾶς παραχωρεῖ οὔτε ἐλάττωσιν οὔτε προθεσίαν· καὶ ὡστόσον δὲν εἶναι ἀπελπισία, ἀν' θελήσωμεν ν' ἀκολουθήσωμεν μίαν καλὴν συμβουλήν· «Βοήθει πρῶτος σὺ τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ ὁ Θεός,» λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος.

Ἄν μία κυβέρνησις ἐξήτει ἀπὸ τοῦς ὑπηκόους της τὸ δεκατημόριον τοῦ καιροῦ των διὰ τὴν ὑπηρεσίαν της, ἀνυπόφορον ἠθέλαμεν εἶπει τὴν κυβέρνησιν ἐκείνην ἢ ὀκνηρία ὅμως εἶναι πολὺ περισσότερον ἀπειρητική διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἢ πρόξενος τῶν ἀσθενειῶν φυγοπονία συντομεύει πολὺ περισσότερον τὴν ζωὴν. Ἡ φυγοπονία, καθὼς ἢ σκωρία, ἀφανίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν. Τὸ κλειδίον γυαλίσει ἐνδῶ δουλεύεται, λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος. Ἀγαπάτε τὴν ζωὴν; λέγει εἰς ἄλλο μέρος· μὴ χάρετε λοιπὸν τὸν καιρὸν, διότι ὁ καιρὸς εἶναι τὸ ὄφασμα μὲ τὸ ὅποιον εἶναι ὄφασμένη ἢ ζωὴ. Πόσον καιρὸν δὲν μᾶς ἀφαιρῆ ὁ ὕπνος ἐπέκεινα τοῦ ἀναγκαίου! Λησμονοῦμεν ὅτι ἀλωποῦ κοιμημένη ὄρνιθας δὲν πιάνει, καὶ ὅτι ἔχομεν καιρὸν νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸ μνήμα, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος.

Ἄν ὁ καιρὸς ἦναι τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἀπώλεια τοῦ καιροῦ, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος, εἶναι ἡμεγαλτέρα τῶν ἀσπειῶν. Ἄλλοῦ πάλιν λέγει· Ὁ χαμένος καιρὸς δὲν εὐρίσκεται πλέον· ὁ λέγων ὅτι ἔχει καιρὸν ἀρκετὸν, δὲν λέγει ἀλήθειαν· ὁ καιρὸς ποτὲ ἀρκετὸς δὲν εἶναι. Ἐργασία λοιπὸν καὶ ἐνέργεια, καὶ τότε τὰ ἔργα γίνονται μὲ ὀλιγώτερον κόπον. Ἡ φυγοπονία τὰ κάμνει ὅλα δύσκολα, καὶ ὅλα εὐκόλα ἢ φιλοπονία. Ὁ ἐξυπνὸν ἀργὰ ρασιμουρεῖται ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ μόλις ἀρχίζει τὴν ἐργασίαν του περὶ τὸ ἐσπέρας. Ἡ ὀκνηρία τόσον ἀργὰ περιπατεῖ, ὥστε ἢ πτωχεῖα εἰς μίαν στιγμὴν τὴν φθάνει. Σπρώχτε τὰς ὑποθέσεις σου καὶ μὴν ἀγίτης νὰ σὲ σπρώξουν. Ἄν γλήγορα πλαγιάζης καὶ γλήγορα σηκώσεαι, ἔχεις ὑγείαν καὶ μάθησιν καὶ πλοῦτον, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος.»

Ἐπειτα συνέχεια.

Σ.

ΠΩΣ ΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

Συνήχη· ἰδίαι σελ. 241.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις.

Πῶς ἀναπνέομεν;

Διατί ἀναπνέομεν;

Κάθε στιγμὴν ἀναπνέεις, χωρὶς νὰ τὸ συλλογίζεσαι, χωρὶς νὰ κοπιάζης, καὶ τὸ πρᾶγμα σοῦ φαίνεται εὐκολώτατον. Δὲν εἶνε ὅμως ἐπί-

σης εὐκολον καὶ νὰ ἐξηγηθῇ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, τὸ ὅποιον γίνεται μὲ τόσην εὐκολίαν καὶ ἀνεπισημότητος.

Δι' αὐτὸ δὲ σὲ παρακαλῶ νὰ προσέξῃς πολὺ σήμερον, διότι θὰ μάθῃς πράγματα πολὺ περιεργα, καὶ σπουδαιότερα ἴσως ἀπὸ ὅσα ἔμαθες μέχρι τοῦδε.

Διὰ νὰ γείνη δὲ ἡ μελέτη μας κάπως εὐκολωτέρα, ἄς διαιρέσωμεν τὸ πρᾶγμα εἰς δύο. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν πρώτοις: Πῶς ἀναπνέομεν, καὶ κατόπιν: Διατί ἀναπνέομεν.

Πρέπει πρῶτον νὰ σοῦ παρατηρήσω, ὅτι ὁ ἀήρ εἶνε βαρὺς, πολὺ βαρύτερος παρ' ὅ,τι ὑποπτεύεις. Ὅτι ὁ ἀήρ αὐτὸς, ὅστις μᾶς περικυκλῶνει καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρισκόμεθα καὶ κινούμεθα, εἶνε κάτι τι, δύνασαι νὰ τὸ ἐνοήσῃς ὅταν φυσᾷ ἄνεμος, ὅστις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μετακίνησις τοῦ ἀέρος. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶνε κάτι τι, πρέπει νὰ ἔχη καὶ βάρος, διότι ὅλα τὰ σώματα ἔχουν τὸ βάρος των.

Καὶ ὀλίγος μὲν ἀήρ δὲν σοῦ φαίνεται βαρὺς, καθὼς δὲν σοῦ φαίνεται βαρὺ καὶ ἐν μικρὸν φύλλον χαρτίου. Φαντάσου ὅμως ἕνα μεγάλον σωρὸν ἀπὸ φύλλα χαρτίου, καὶ θὰ πεισθῇς ὅτι τὸ φύλλον ἐκεῖνο τοῦ χαρτοῦ ἔχει τὸ βάρος του. Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν φαντασθῇς ὅτι ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν ἔχομεν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας ὑψηλοτάτην στήλην ἀέρος, ἣτις ἔχει ὕψος δώδεκα περίπου λευγῶν, τοῦτέστι τεσσαράκοντα ὀκτὼ περίπου χιλιάδων μέτρων, θὰ παραδεχθῇς ὅτι ἡ στήλη αὐτὴ τοῦ ἀέρος πρέπει νὰ ἔχη τὸ βάρος της. Τὸ πρᾶγμα εἶνε θετικόν, διότι τὴν στήλην αὐτὴν, βλέπεις, τὴν ἐξύγισαν, καὶ εἰμφορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀν θέλῃς, τὸ βάρος της.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι πρέπει νὰ ὀρίσωμεν ἐκ προοιμίου τὸ πάχος τῆς στήλης, δηλαδὴ τὴν ἔκτασιν τῆς βάσεώς της. Ἄν ὑποθέσωμεν π. χ. ὅτι ἡ στήλη αὐτὴ ἔχει βάσιν τὸ βιβλίον, τὸ ὅποιον ἔχω τώρα ἐμπρὸς μου, καὶ τὸ ὅποιον ἔχει πλάτος 11 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ μῆκος 17 ἑκατοστῶν, τοῦτέστιν ἔκτασιν 187 τετραγωνικῶν ὑφεκατομέτρων, — καθὼς λέγουν οἱ μηχανικοὶ μας, — ἡ στήλη τοῦ ἀέρος ἢ ὅποια βαρύνει ἐπὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔχει βάρος 193 χιλιογράμματα, δηλαδὴ 15¼ περίπου ὀκάδας.

Ἀπορεῖς δὲ θεθαίως, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τόσον βάρος ἐπὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἐνῶ σὺ ἔχεις τοιαῦτα βιβλία καθ' ἡμέραν εἰς τὰς χεῖράς σου καὶ ποτὲ δὲν ἠσθάνῃς τοιοῦτον βάρος. Κατὰ τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Μὴν ἀπορῆς ὅμως, διότι τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ὁ λόγος δὲν εἶνε ὑπερφυσικόν, ἀλλὰ τούναντίον μάλιστα φυσικώτατον καὶ ἀληθέστατον.

Διὰ νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω δὲ, ἄς μεταχειρισθῶ ἐν παραδείγμα.

Ἄν δυνατὸς τις ἀνθρώπος σὲ ὠθήσῃ, θὰ

πέσης βέβαια· ἀν ὅμως συγχρόνως εἰς ἄλλος ἀνθρώπος, ἐπίσης δυνατὸς, σὲ ὠθήσῃ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, θὰ μείνης, μὴ φαίνεται, ἐντελῶς ἀκίνητος, διότι αἱ δύο ἐκεῖναι δυνάμεις, αἰτίνας σὲ ὠθοῦσιν ἀντιθέτως, εἶνε ἴσαι.

Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ βιβλίον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγομεν. Ἐνῶ ὁ ἀνωθεν αὐτοῦ ἀήρ βαρύνει ἐπ' αὐτοῦ κατὰ 15¼ ὀκάδας, ὁ ὑποκάτω ἀήρ βαρύνει ἐπίσης ἀντιθέτως κατὰ 15¼ ὀκάδας, καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀνωθεν βάρος ἐκμηδενίζεται διὰ τοῦ κάτωθεν βάρους.

— Τί πράγματα εἶνε αὐτά; φαντάζομαι ὅτι θὰ ἀνακράξῃς· ποῦ ἠκούσθη ποτὲ νὰ βαρύνῃ ἐπὶ ἐνὸς πράγματος ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶνε ὑποκάτω του; Πῶς δὲν αἰσθάνομαι λοιπὸν τὸ βάρος τῆς τραπέζης ἐπὶ τῆς ὁποίας θέτω τὴν χεῖρά μου, ἐνῶ αἰσθάνομαι κάλλιστα τὸ βάρος λίθου τὸν ὅποιον κρατῶ;

Ἐξαίρετος ὁ συλλογισμὸς σου, ἀγαπητὴ μου κόρη, καὶ ἡ ἐνστασις σου αὐτὴ μοῦ ἐνθυμίζει ἕνα ἰδικόν μου συλλογισμόν, τὸν ὅποιον ἔκαμα, ὅταν κατὰ πρῶτον μοῦ ἐξήγησε τὴν βαρύτητα τοῦ ἀέρος ὁ διδάσκαλός μου, ὅστις — ὁ εὐλογημένος — δὲν ἐφρόντιζε πολὺ νὰ μᾶς ἐξηγῇ τὰ πράγματα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Μοῦ εἶχον εἰπεῖ ποτὲ, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἦτον περίπου ἐνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου, καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ ἀνθρώπος ἔφερεν ἐπάνω του μίαν στήλην ἀέρος ἔχουσαν βάρος 10,330 χιλιογράμματα, ἦτοι 8,26¼ ὀκάδας, ἐν ἄλλοις λόγοις 188 περίπου καντάρια. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ ἐξηγήσω, διατί, ὅταν εἰσέρχεται τις εἰς μίαν οἰκίαν, δὲν αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐλαφρωμένου ἀπὸ τὸ φοβερὸν αὐτὸ βάρος, ἐνῶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρεμβάινει ἡ στήλη τῆς οἰκίας μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς βαρείας ἐκείνης στήλης τοῦ ἀέρος.

Ἀργότερα ἐνόησα τὸν λόγον, καὶ ὁ λόγος αὐτὸς εἶνε πολὺ ἀπλοῦς.

Ὁ ἀήρ δὲν βαρύνει ὅπως τὰ βαρέα πράγματα, ὅπως π. χ. εἰς λίθος δέκα ὀκάδων, ὅστις βαρύνει πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἀν δὲν ὑποστηρίζεται πίπτει· ἀλλὰ πιέζει, καθὼς ἐλαττήριον, τὸ ὅποιον ἀφοῦ πατηθῇ, ζητεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν. Ζήτησε νὰ ἰδῆς ἐν ἐλαττήριον ὄρολογίου, καὶ θὰ ἐννοήσῃς καλλίτερα τὸ πρᾶγμα. Ἐκαστον δὲ μικρὸν, ἐλάχιστον μόριον ἀέρος εἶνε ἐλαττήριον, τὸ ὅποιον ἔχει μεγίστην ἐλαστικότητα, οὐδέποτε θραύεται, οὐδέποτε κουράζεται, καὶ δύναται νὰ ἀνασταλῇ, νὰ γείνη δηλ. μικρότερον, ὅταν ἀναγκασθῇ εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἀπαιτουμένης δυνάμεως, καθὼς καὶ νὰ διασταλῇ πάλιν, νὰ γείνη δηλ. μεγαλειότερον, καθ' ὅσον ὀλιγοστεύει ἡ δύναμις, ἣτις τὸ πιέζει.

Φαντάσου λοιπὸν τώρα, ὅτι ἡ στήλη ἐκείνη τοῦ ἀέρος, ἣτις εἶνε ἐμπρὸς τῆς θύρας τῆς οἰ-

κίας, εἶνε στήλη ἀποτελουμένη ἐκ πολλῶν μικρῶν ἐλαττηρίων καὶ ἔχουσα 12 λευγῶν ὕψος· τὰ ἐλαττήρια, ἐννοεῖται, τὰ ὅποια εὐρίσκονται κάτω, φέρουν ἐπάνω των τὸ βάρος τῶν ἄλλων ἐλαττηρίων, ἅτινα τὰ πιέζουν, καὶ προσπαθοῦν ὅλας δυνάμεις νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν φοβεράν αὐτὴν πίεσιν καὶ νὰ ἐξαπλωθῶσιν ἀενόχλητα. Ἀγωνίζονται λοιπὸν νὰ διαφύγουν πανταχόθεν, ἀριστερᾷ, δεξιᾷ, πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὰ κάτω. Στενοχωρημένα ὅμως μεταξὺ τῆς γῆς, ἣτις, ἐννοεῖται, δὲν ὑποχωρεῖ, καὶ τῶν ἄλλων στήλων τοῦ ἀέρος, αἰτίνας περικυκλοῦν τὴν σφαῖραν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, παλαίουσιν ἀκαταπαύστως, χωρὶς νὰ κατορθώσωσι τίποτε. Εὐρίσκεσαι λοιπὸν ἐν μέσῳ τῶν μικρῶν αὐτῶν παλαιστῶν, οἵτινες σὲ πιέζουν πανταχόθεν, καὶ σὲ πιέζουν μὲ ἴσην δύναμιν πρὸς ἐκείνην ἣτις πιέζει αὐτοῦς· ὥστε βλέπεις, ὅτι τὸ βάρος αὐτὸ, ἢ μάλλον τὴν πίεσιν ἐκείνην, δὲν τὴν ἔχεις μόνον ὑπεράνω σου, δηλαδὴ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, καθὼς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλὰ καθ' ὅλον σου τὸ σῶμα, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ὑπὸ τοὺς βραχίονάς σου, ὑπὸ τὴν σιαγόνα σου, καὶ ἐντὸς ἀκόμη τῶν ῥωθῶν σου.

Βισέρχουσαι τώρα εἰς τὴν οἰκίαν. Τί εὐρίσκεις ἐντὸς αὐτῆς; τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα ὅστις εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν, ἄλλος μὲν ἀπὸ τὰ παράθυρα, ἄλλος δὲ ἀπὸ τὴν θύραν, καὶ ἄλλος ἀπὸ διάφορα μέρη. Ἡ στήλη ἣτις εἶνε ἐπὶ τῆς στέγης δὲν βαρύνει πλέον ἐπ' αὐτῆς· ἀλλὰ τί σημαίνει τοῦτο; ὁ ἀήρ ἐκεῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν πιεζόμενος καὶ συνεσαλμένος, καὶ τὰ μικρά του ἐλαττήρια εἶνε ἐπίσης στενοχωρημένα ἐντὸς τῆς οἰκίας καθὼς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ θὰ ἀγωνίζονται μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν, πῶς νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν πίεσιν των. Ἡ δὲ στέγη τῆς οἰκίας τόσον ὀλίγον τὰ προστατεύει, ὥστε ἀν δὲν ἐπροστατεῖτο καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα, ὅστις τὴν κρατεῖ εἰς τὴν θέσιν της, ὁ ἐσωτερικὸς ἀήρ, προσπαθῶν νὰ διασταλῇ, ἤθελε ταχέως ἀνατινάξει αὐτήν.

Γελαῖς βέβαια. Πρόσμενε ὀλίγον, καὶ δὲν θὰ γελαῖς πλέον.

Ἄς ὑποθέσωμεν μίαν μικρὰν, πολὺ μικρὰν οἰκίαν, ἣτις νὰ ἔχη πέντε μέτρων μῆκος καὶ πέντε μέτρων πλάτος, δηλαδὴ ἔκτασιν ἐν συνόλῳ 25 τετραγωνικῶν μέτρων. Θέλεις τώρα νὰ ὑπολογίσῃς μὲ ποίαν δύναμιν τὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτῆς κλεισμένα ἐλαττήρια τοῦ ἀέρος θὰ πιέζουν καὶ θὰ ὠθοῦν ἐμπρὸς των τὴν στέγη τῆς οἰκίας; Πολλαπλασίασε 8,26¼ ὀκάδας μὲ εἰκοσιπέντε, καὶ θὰ τὸ εὔρης. Ἄν εἰς ἐν τετραγωνικὸν μέτρον ὁ ἀήρ πιέζῃ μὲ δύναμιν 8,26¼ ὀκάδων, εἰς 25 μέτρα θὰ πιέζῃ βέβαια μὲ δύναμιν 206,600 ὀκάδων, ἦτοι 4,700 περίπου κανταρίων, δηλαδὴ περισσότερον ἀφ' ὅ,τι

πιέζει μία στήλη του Όλυμπίου Διός. Είπέ μου τώρα, σε παρακαλώ, ποία είναι η στέγη εκείνη ητις δύναται να ανθέξη εις τοιαύτην ώθησιν. Έννοεις δε, πιστεύω, ότι όπως ο εξωτερικός αήρ, ο υπεράνω δηλ. της στέγης, προστατεύει αυτήν εναντίον της ώθήσεως του εντός της οικίας αέρος, τοιοιούτρόπως ο εντός της οικίας και υπό την στέγην αήρ προστατεύει αυτήν εναντίον της πίεσεως της εξωτερικής στήλης.

Ίδου λοιπόν, κυρία μου, τι είναι αυτή η δυναμαζομένη πίεσις του αέρος, και ποία είναι η δύναμις της. Γελᾷς ακόμη; Δὲν τὸ πιστεύω.

Πρέπει τώρα να σου αποδείξω, ότι δὲν σε ἐπερίπαιζα με τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ὁποίους σου εἶπα, και ότι τὸ βάρος τοῦ αέρος εἶνε τόσον, ὅσον πρὸ μικροῦ σου ἀνέφερα.

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται να γνωρισθῆ ἡ ἰδική σου δύναμις, και να ἐκφρασθῆ δι' ἀριθμῶν. Τὸ μέσον εἶνε λίαν εὐκολόν. Θέτομεν ἐπάνω εις τοὺς βραχιονᾶς σου ἓν βάρος οἰονδήποτε, ἓνα σωρὸν βιβλίων παραδείγματος χάριν, και προσθέτομεν κατ' ὀλίγον μέχρι οὗ οἱ βραχιονῆς σου να μὴ δύνανται πλέον να βαστάσῃσι περισσύτερα και καταπέσωσι. Τότε ζυγίζομεν τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον ἤμποροῦν να φέρωσι, και λέγομεν: ἡ δύναμις αὐτῆς της κόρης εἶνε δέκα δκάδας, δεκαπέντε, και οὕτω καθεξῆς, ἀντιπροσωπεύει δηλ. βάρος δέκα ἢ δεκαπέντε δκάδων.

Τοιοιούτρόπως ἔκαμαν οἱ ἐπιστήμονες, διὰ να μάθωσι τὴν δύναμιν τοῦ αέρος, ἤτοι τὸ βάρος τὸ ὁποῖον παριστᾷ αὐτὴ ἡ δύναμις. Ἐζύγισαν ὅ,τι δύναται να βαστάσῃ.

Σου ἔλεγα ἐν ἀρχῇ της σημερινῆς μου ἐπιστολῆς, ὅτι ὅλη της γῆς ἡ ἐπιφάνεια εἶνε περικυκλωμένη ἀπὸ ἄπειρον πλῆθος μικρῶν ἐλατηρίων τοῦ αέρος, τὰ ὁποῖα καταστενοχωροῦνται ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐλατήρια, τὰ ὑπεράνω τῶν, και ἀγωνίζονται παντοιοτρόπως να ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν πίεσιν και τὴν στενοχωρίαν αὐτὴν, και ὡθοῦν τοιοιούτρόπως ὅ,τι εὐρίσκεται ἐμπρὸς τῶν.

Φαντάσου τώρα τὸ βάθος ἐνὸς φρέατος. Τὰ ἐλατήρια αὐτὰ, οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι παλαισταί, εὐρίσκονται τοποθετημένα διαρκῶς εις τὸ βάθος μέχρι της ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, και τὸ πιέζουν, ἐννοεῖται, ὅσον ἤμποροῦν περισσότερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πίεσις εἶνε ὁμοία πανταχοῦ, δὲν φαίνεται διόλου τὸ πρᾶγμα.

Ἐπίθεσε ὅμως, ὅτι ἐντὸς τοῦ φρέατος εἰσάγομεν ἓνα σωλῆνα, κλεισμένον καλὰ εις τὸ ἄκρον, και ὅτι τὸ στούπαμά του αὐτὸ, καθὼς κοινῶς λέγομεν, δύναται να ἀναδοκαταβαῖν ἐντὸς τοῦ σωλῆνος διὰ μιᾶς σιδηρᾶς ράβδου—τοῦτο ὀνομάζεται ἔμβολον ἀπὸ τοὺς μηχανικούς.—Ἐπίθεσε δὲ τώρα, ὅτι τὸ ἔμβολον αὐτὸ ἀναβαίνει ἐντὸς τοῦ σωλῆνος και παρὰσφύρει ἐμπρὸς του τὸν αέρα ὅστις ἐγέμιζε τὸν σωλῆνα. Ὁ

αἴρ αὐτὸς δὲν δύναται να διαφύγῃ και να περᾶσῃ ὑποκάτω τοῦ ἐμβόλου, καθότι, ὡς προείπομεν, τὸ ἄκρον τοῦ ἐμβόλου ἐφαρμόζεται ἐντελῶς εις τὰ τοιχώματα τοῦ σωλῆνος. Ὁ μείνη λοιπὸν ὑποκάτω τοῦ ἐμβόλου ἐν μέρος ἐντελῶς κενόν, ὅπου αἴρ δὲν θὰ ὑπάρχῃ, και ὅπου ἐπομένως τὸ ὕδωρ δὲν θὰ πιέζεται ἀπὸ τίποτε.

Τί θὰ συμβῆ τότε;

Τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος, τὸ ὁποῖον θὰ πιέζεται μὲν και θὰ στενοχωρῆται εις ὅλα του τὰ ἄλλα μέρη ἀπὸ τὸν αέρα, δὲν θὰ πιέζεται δὲ ἐντὸς τοῦ κενοῦ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀφῆκε τὸ ἔμβολον, θὰ ὀρμησῇ, ἐννοεῖται, πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, και θὰ ἀναβῆ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος.

Ἐνῶ ὅμως ἀναβαίνει τὸ ὕδωρ, θὰ συμβῆ καὶ τι παράδοξον, ἂν ὁ σωλῆν ἦνε πολὺ ὑψηλός. Ἄμα φθάσῃ τὸ νερὸν εις ὕψος 32 ποδῶν, θὰ σταματήσῃ, και δὲν θὰ ἀναβῆ ὑψηλότερα, ἔστω και ἂν ἐξακολουθῆ τὸ ἔμβολον να σηματοποιεῖ κενὸν ὑπεράνω του.

Τί σημαίνει τοῦτο;

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ δύναμις, ἡτις πιέζει τὸ ὕδωρ ἐκτὸς τοῦ σωλῆνος και τὸ ἀναγκάζει να ἀναβαίνει, δὲν δύναται να προχωρήσῃ περισσότερον, τουτέστι δὲν ἀντιπροσωπεύει περισσότερον βάρος. Τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνάβαινεν ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, ἔχει και αὐτὸ ἐν βάρος, ἐννοεῖται, καὶ διὰ τοῦ βάρους του αὐτοῦ πιέζει τὸ ἄλλο ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔμεινε κάτω ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καθ' ὅσον δὲ τὸ ἔμβολον ἀναβαίνει, αὐξάνει και ἡ στήλη τοῦ ὕδατος ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, και αὐξάνει ἐπίσης και τὸ βάρος της· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέρχεται στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βάρος αὐτὸ γίνεται τόσον μέγαν, ὥστε ἡ πίεσις του ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὕδατος εἶνε ἴση με τὴν ἐπ' αὐτοῦ πίεσιν τοῦ αέρος· τότε εις μάτην πλέον πιέζει ὁ αἴρ· τὸ ὕδωρ δὲν ἀναβαίνει περισσότερον, και ἡ στήλη ἐκείνη τῶν 32 ποδῶν ἀντιπροσωπεύει τὴν δύναμιν τοῦ αέρος, ὅστις πιέζει ἔξωθεν τοῦ σωλῆνος τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος.

Ζυγίζομεν τώρα τὴν στήλην αὐτὴν τοῦ ὕδατος, και εὐρίσκομεν ὅτι, ἐὰν ὁ σωλῆν ἔῃ πλάτος ἐνὸς τετραγωνικοῦ ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου, ἡ στήλη τοῦ ὕδατος ζυγίζει 1,033 γραμμάρια, τουτέστι 330 περίπου δράμια· ἐπομένως τὸ αὐτὸ βάρος ἔχει και ἡ στήλη τοῦ αέρος, ἡ ἔχουσα τὸ αὐτὸ πλάτος.

Ἐπειτα συνέχισα.

ΑΓΓΕΛΟΙ ΒΑΣΙΛΟΙ.

«Ἡγάπησα τὸν Θεόν, τὸν πατέρα μου και τὴν ἐλευθερίαν», ἦσαν οἱ τελευταῖαι λέξεις της Κ^α: Στάελ.

ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΟΝ

Συνέχεια τῆς σελ. 247.

Δ'

Ἐπιθυμοῦντες ἐνθέρμως οἱ δύο ἀξιωματικοὶ να προαγάγωσι τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν, κατέστησαν ἀσπαστὸν εις τὸ κοινὸν τὸ σχέδιον και ὑπέβαλον εις τε τὰς κυβερνήσεις και εις τὰ σοφὰ σωματεῖα τὰς ἐφεξῆς μελέτας. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔτος θὰ ἐπεδίδοντο εις τὴν τελείαν ἔρευναν της ἀνακαλυφθείσης λεκάνης κατὰ τὸ παρελθόν, της μεταξὺ Σπίτζβεργ και Νέας Ζέμβλης· διὸ και ἐσχόπουν να διαχειμάσωσιν εις τὸν κόλπον τοῦ Τάιμοντ ἢ περὶ τὸ ἀκρωτήριο Τσελιουσκιρ, τὸ Σέβιρο Βοστοκνοί τῶν Ῥώσων, τὸ βορειότατον μέρος της Σιβηρίας της ἀρχαίας ἠπείρου πρὸς τὴν 77^{ην} μοῖραν· τὸ δὲ δεύτερον θὰ ἐξηρῶνεν τὸ μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Τσελιουσκιρ και τῶν νήσων της Νέας Σιβηρίας διάστημα· και τὸ τρίτον, ἀπὸ της Νέας Σιβηρίας θὰ μετεβαίνον εις τὰ στενὰ Βέχρινγ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καίται ἡ χώρα τοῦ Βράγγελ. Σκοπὸς δὲ της πορείας ταύτης δὲν ἦτο ἡ εις τὸν πόλον μετάβασις, ἀλλ' ἡ ἐξερεύνησις τῶν παραλίων ἄτινα ἄπαξ μόνον ἐπισκέφθησαν τινες πρὸ πενήτην ἔτων· ἀλλὰ συνέβη και σήμεραν ὅ,τι πολλάκις συμβαίνει· ἔστιν ἀντὶ τῶν ἀναζητουμένων ἀνευρέθησαν ἄλλα ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1874, ἤτοι ἡ ἀνατολικὸβόρειος διόδος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐνεκαλόπηθη περιπαθῶς ἡ μεσημβρινὴ Γερμανία· ἀλλὰ και ἡ Αὐστρία ἠθέλησε να μετάσχῃ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδημιῶν τὰς ὁποίας εἶχον ὑποστηρίξει ἀλληλοδιαδόχως αἱ μεγάλα ναυτικὰ δυνάμεις. Καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν κράτος ἐχορήγησεν ἄφθονα χρήματα, οἱ δὲ ἰδιῶται οὐκ ὀλίγα, τὸ ποσὸν ἀνέβη εις 450,000 φράγκων. Ὅθεν ἤρχισεν εὐθὺς ἡ ἐπιχειρήσις.

Ἐναυπηγήθη λοιπὸν ἐπίτηδες πλοῖον, ὁ Τέρετωρ, κατὰ τρόπον διευκολύνοντα τοὺς τε ἐπιβάτας, τὴν τοποθέτησιν τῶν τροφῶν και της καυσίμου ὕλης. Ἡ ἔλιξ κατασκευάσθη ἐξ ὀρειχάλκου ὅπως ἦναι στερεωτέρα και ἀνυψοῦτο εις τρόπον ὥστε να μὴ βλάπτεται ἀπὸ τοὺς πάγους· ὑπῆρχε δὲ και δευτέρα ἔλιξ. Τὸ πλοῖον διέτρεχε κατὰ μέσον ὄρον ἐξ ναυτικῶν μίλια τὴν ὄραν, ἡ δὲ ζυλικὴ τοῦ πλοίου ἦτο ἐκ σχοίνου, περιφροσσομένη ὑπὸ δύο περικαλυμμάτων τεθειμένων ἀλλεπαλλήλως.

Ἐσωτερικῶς δὲ οἱ κοιτῶνες τῶν ἀξιωματικῶν και τῶν ἐπιστημόνων ἐκειντο πρὸς τὴν πρῶταν, μετ' αὐτοὺς δὲ τὸ δωμάτιον τῶν μηχανῶν και τὸ της θερμάνσεως, ἐν μέσῳ αἱ ἀποθήκαι τῶν γαιανθράκων και τῶν τροφῶν, και πρὸς τὴν πρῶτην τὰ καταλύματα τοῦ πληρώματος. Ἐπῆρχε δὲ και θάλαμος ἐργασίας

ἐννέα ποδῶν μήκος και ἐπτὰ πλάτος, ἔχων, ἐν ᾧ ἦσαν ἀποθεθειμένα τὰ ἔργα και ἡ βιβλιοθήκη. Ἐκεῖ ἐκειντο και αἰθουσαι τροφῶν και καλλωπιστήρια. Ἡ αἰθουσα τοῦ πληρώματος εἶχε δεκαεξὶ κλῖνας, μαγειρεῖον, πλυντήριο και λουτρόν, καθὼς και κλίνην τοῦ ναυκλήρου και τῶν ἰχθυοβόλων.

Καὶ ναῦται μὲν και ἀξιωματικοὶ ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες ἐν ὅλοις, οἱ πλεῖστοι ἐκ Δαλματίας, ἄνδρες Ῥωμαῖοι και ἠθος ἔχοντες μεσημβρινόν. Διευθυντὴς δὲ ὀυποπλοίαρχος Οὐαίπρηνς, πρῶτος ἀξιωματικὸς ὀυποπλοίαρχος Βρὸς δὲ Κομοτό, δεύτερος ἀξιωματικὸς ὀ σημαιοφόρος Ὀρέλ δὲ Βροῦμ, μηχανικὸς ὀ Κρίχ, ἐπὶ τῶν ἀρμένων ὀ πλοίαρχος Λουσίνος, ἰατρός ὀ Ἰουλιανὸς Ῥέπες Δεβάν. Πρὸς τοὺς δύο κυνηγοὺς της δορκάδος Ἄλεξάνδρον Κλότς και Ἰωάννην Χάλετ ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις να διορισθῶσι μετὰ τὴν ἐπιστροφήν δασονόμοι. Πάντες δὲ οὗτοι, ἀνήκοντες εις τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν της Αὐστρίας, ἐλάμβανον ὀλόκληρον τὸν μισθὸν αὐτῶν διαρκούσης της ἀποδημίας· ἔλαβον δὲ και προκαταβολὴν δεκαπέντε μηνῶν. Μὴ λησμονήσωμεν και ἄλλο μέρος τοῦ πληρώματος, λέγω τοὺς ἐπτὰ μεγάλους κύνας τοὺς προωρισμένους να σύρωσι τὰ ἔλκυθρα ἐπὶ τῶν πάγων. Μετ' αὐτῶν εἶχον και δύο γαλαῖς· ἐν γένει δὲ ὀ ναυπηγὸς Τέκλεμπουργ κατασκεύασε και στερεὸν και κομψὸν τὸ πλοῖον.

Τὴν δὲ 14 Ἰουνίου 1872, τὴν 6 ὄραν της πρωίας, μετὰ συμπόσιον εις τὸ ὁποῖον εἶχον προσκληθῆ οἱ ἀξιωματικοὶ και ἄλλοι ἐκ της ἀυστρουγγρικῆς ἑταιρίας της εις τὸν πόλον ἀποδημίας, ὀ Τέρετωρ ἀπέπλευσεν ἀνευ ἀτμοῦ ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀ καιρὸς ἦτο λαμπρὸς, μετ' οὐ πολὺ ὅμως μετεβλήθη. Τὴν δὲ 21 Αὐγούστου ὀ ὀυποπλοίαρχος Πάγερ ἔγραψεν ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου Νασὼ ἐκ της ἀνατολικῆς παραλίας της Νέας Ζέμβλης τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν·

«Ἐκ μέσου τῶν πάγων, 16 Αὐγούστου.

«Εὐρισκόμεθα πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Νασὼ της τελευταίας Θούλης της γνωστῆς χώρας, μετὰ τοῦ πλοίου Ἰσθγέρν, ἰσχυρῶς συσφιγγόμενοι ἀπὸ τοὺς πάγους. Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἔχομεν τρικυμίαν διώκουσταν μεγίστους ὀγκοὺς πάγων· ἐὰν ὀ καιρὸς γίνῃ ἄβριος, ἡ θέσις ἡμῶν ἔσται κρίσιμος. Χθὲς ἡ Ἰσθγέρν ἐπλάγιασεν.

»Ἀναχωρήσαντες ἐκ Τρομσὲ τὴν 14 Ἰουνίου συννητήσαμεν τοὺς πάγους εις τὴν 74^{ην} μοῖραν ὀ πρὸς βορρᾶν και 18 τοῦ μήκους πρὸς ἀνατολάς, εις τόπον ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη δὲν εὐρίσκεται τὴν ὄραν ταύτην τοῦ χρόνου οὐδὲ τεμάχιον πάγου. Χωρὶς να ἐμποδισθῶμεν κατ' ἄλλον τρόπον ἐπροχωρήσαμεν, και μέχρι της 3 Αὐγούστου ἤμεθα ἐκτὸν μίλια πλέον μακρὰ»

μέχρι τῆς παραλίας τῆς Νέας Ζέμβλης, ὅπου εὐρομεν ἐλευθέραν τὴν θάλασσαν, ἀποκλεισθεῖσαν ὅμως ἐκ νέου κατὰ τὴν χειρὸν τῆς ναυαρχείου.

»Τὴν 7 διήλθομεν ἐπιπόνως τοὺς πάγους, ποτὲ μὲν λεπτοὺς, ποτὲ δὲ πυκνοὺς, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Νασώ. Πρὸ ἡμῶν ἐβλέπομεν σωρὸν χαμηλῶν νησιδίων εἰς τὸ ἄκρον ἐρήμων, εἰς τὰ ὅποια σώζεται ἔτι χιὼν τοῦ παρελθόντος ἔτους.

»18 Αὐγούστου. Σήμερον, ἑορτὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὑψώσαμεν τὴν ἐπίσημον σημαίαν, ἥτις νῦν πρῶτον προσαγορεύεται κατὰ τὰς ἀρκτικὰς χώρας. Ἡ κατάστασις τοῦ πάγου καὶ τῆς θερμοκρασίας εἶναι τρομερὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἐνῶ τὰ παρελθόντα ἔτη πλήθος θαλασσιῶν ἐλεφάντων ἐθρύνοντο ἀνευ μεγάλων δυσκολιῶν, ἐφέτος οὔτε εἰς παρουσιάσθη. Ἐκ τῶν τριῶν πλοίων τὰ ὅποια ἐπροσπάθησαν πρὸ τριῶν ἐβδομάδων νὰ διαβῶσι, τὰ δύο, τεσσαράκοντα μίλια μακρὰν ἡμῶν, συνετρίβησαν μεταξὺ τῶν πάγων. Ἀφοῦ ἐφθάσαμεν εἰς τὰ παράλια ταῦτα, ἡ θερμοκρασία σπανίως ἀνέβη ἀνω τοῦ μηδέν. Πρόσθετος δὲ εἰς τοῦτο πολλὴν χιὼνα μὴ τικομένην ἐπὶ τοιαύτης θερμοκρασίας καὶ διὰ τοῦτο ἐπαυξάνουσαν τὰ πάγη. Τὸ παρελθὸν ἔτος δὲν ἐφαίνετο διόλου πάγος· ἄς ἐλπίσωμεν ὅμως· οὐτὼ ἡμέρας μόνον ἂν διαρκέσῃ ἡ τῆξις, θὰ ἔχωμεν ἑκατοστάδας μιλίων ἐλευθέρως θαλάσσης. Ὁ καλὸς καιρὸς τώρα ἄρχεται. Τὸ λυπηρὸν εἶναι ὅτι ἀντὶ νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σιβηρίας, θὰ διαχειμάσωμεν εἰς τὴν Νέαν Ζέμβλην.

»Κατὰ τοὺς συνήθεις καιροὺς ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶμεν τὸ μέρος τοῦτο. Εὐχάριστον ὅμως εἶναι ὅτι τό τε πλήρωμα καὶ τὸ πλοῖον ἔχουσι καλῶς. Οἱ ναῦται παίζουσιν ὡς παιδιὰ καὶ ὑποφέρουσι κάλλιστα τὸ κλίμα, ἂν καὶ ἦναι ἐνδεδυμένοι ἐλαφρότερα τῶν ναυτῶν τῆς Νορβηγίας. Ἐχομεν ἐνδύματα καὶ τροφὰς ἐπὶ τρία ἔτη ἄφθονα καὶ καλλίστης ποιότητος. Τὰ biflocks τῆς φώκης καὶ τῆς ἀρκτου εἶναι θαυμάσια.

»Ἡ μηχανὴ εἶναι ἐξαισία καὶ δὲν καταναλίσκεται πολλοὺς ἀνθρακας· ὅθεν θὰ ἔχωμεν ἀκόμη ἐπὶ πενήκοντα ἡμέρας διὰ τε τὸ μαγειρεῖον καὶ τὰς θερμάστρας, τὰς ὁποίας δὲν ἠνάψαμεν ἀκόμη, διότι εἴμεθα καλῶς ἐνδεδυμένοι. Κατὰ τὴν ἀκουσίαν ταύτην ἀκίνησιον γυμνάζομεν ἀνθρώπους καὶ κύνες εἰς τὸ μεταχειρίζεσθαι καὶ σὺρειν τὰ ἔλκυθρα· καθ' ἑκάστην τρία ἢ τέσσαρα αὐτῶν ἀπέρχονται ἐκεῖθεν τῶν νήσων καὶ ἐπαυρόνται πλήρη συλλογῶν πετρῶν, φυτῶν καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ νησιδία ταῦτα; Οὐδεμίαν πληροφορίαν εὐρίσκομεν περὶ τούτων εἰς τοὺς χάρτας τῆς Νέας Ζέμβλης.»

Ἡ Ἰσθμὸς ἦτο νορβηγία θαλαμηγὸς ἐλθοῦσα διὰ μέσου τῶν πάγων τοῦ Σπίτζβεργ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κόμητος Οὐσίλεξεκ, ἵνα ἐφοδιάσῃ

τὸν Τέγετωφ. Ἀπαντήσαμεν αὐτὸν κατὰ τὰς νήσους Οὐλιέλιμ, τὸν συνώδευσεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Νασώ ὅπου κατέστησεν ἀποθήκην ζωοτροφῶν ἐντὸς στενοῦ σπηλαίου, ἀπροσίτου εἰς τὰς λευκὰς ἀρκτους. Αἱ παντοῖαι τροφαὶ διατηροῦνται θαυμασίως εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πλάτη, καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀποταμιεύσεις τροφῶν γίνονται ἐν γένει εἰς τὰς πρὸς τὸν πόλον ἀποδημίας. Οἱ σταλέντες ἰδίως ὑπὲρ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ Φραγκλίνου κατέστησαν τοιαύτας ἀποθήκας πανταχοῦ· μόνη δὲ προφύλαξις πρόπει νὰ λαμβάνεται κατὰ τῶν λευκῶν ἀρκτων, αἵτινες ἀνοίγουσι καὶ τοὺς στερεωτάτους πύθους καὶ συντρίβουσι τὰ στερεωτάτα σιδηρὰ κιβώτια. Ἀλλὰ καὶ τὸ κλίμα δὲν ἀφαίρει ἀπὸ τὰς τροφὰς οὐδεμίαν ἰδιότητα αὐτῶν. Θαλασσοπόροι ἀνεύρον κιβώτια περιέχοντα ἀλατισμένα κρέατα, χόρτα καὶ ζωμὸν λιμονίων, ἀπαραίτητον ἱατρικὸν ἐναντίον τῆς στομακῆκης, ἐγκαταλελειμένα ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν· τόσῳ δὲ νόστιμα καὶ τόσῳ θρεπτικὰ ἦσαν, ὡς νὰ εἶχον κατατεθῆ ἐκεῖ πρὸ ἑξ μηνῶν.

Τὴν 21 Αὐγούστου ἡ Ἰσθμὸς ἐπανήλθεν εἰς εὐκραστεράς χώρας καὶ ἀφῆκε τὸν Τέγετωφ φέρουσα τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολήν· δύο δὲ ἔτη παρήλθον πρὶν φθάσῃ νῆα· εἰδήσεις τῶν θαλασσοπόρων.

Ε'

Τὸ πρῶτὸ τῆς 21 Αὐγούστου οἱ πάγοι μετεβλήθησαν πῶς ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον καὶ ὁ Τέγετωφ ἐπροχώρησε πλήρως ἐλπίδων πρὸς ἀρκτον, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισεν ἐνθερομότατα τὸ πλήρωμα τῆς Ἰσθμὸς γέρης. Ὀλίγον ὅμως ἐμελλε νὰ διαρκέσῃ ἡ χερά αὐτῆ, διότι «τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, λέγει ὁ ὑποπλοίαρχος Πάγερ, συνεσχέθημεν ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ἐμείναμεν αἰχμάλωτοι ἐπὶ δύο ἔτη. Ἀντὶ ἐρευνητῶν ἐγίνομεν ἐπιβάται πάγων. Τὸ ὑπερβάλον ψῆχος τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1872 συνεσώρευσε μετ' ὀλίγον πυκνοτάτους πάγους περὶ ἡμᾶς, καὶ τοιοῦτους ὁποίους οὔτε πρίονες οὔτε ὑπόνομοι ἐδύναντο πλέον ν' ἀνοίξωσι πρὸς διαβάσιν. Ὅθεν κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον ἀπωθήθημεν πρὸς τὸ μέρος τὸ ἀνατολικοδύρειον κατὰ τὴν θέλησιν τῶν πάγων. Πᾶν ἔχνος γῆς ἐγένετο ἄφαντος. Ἀλλ' ἂν ἡ θέσις αὐτῆ ἦτο καθ' ἑκὴν θλιβερά, κατέστη τρομερὰ ἀπὸ τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ὅτε αἱ δυνάμεις εἰς τῶν ὁποίων τὴν θέλησιν ὑπέικομεν ἕως τότε, κατέστησαν ἀκάθεκτοι, καὶ οὕτω τὸ πλοῖον ἡμῶν συνεπέστη φοβερὰ ὑπὸ τῶν πάγων ἐπὶ ἐλόκληρον χειμῶνα. Ποσάκις ἀνέβημεν εἰς τὸ κατάστρωμα ὅπως ἐτοιμασθέντες ἐγκαταλείψωμεν τὸ πλοῖον ἐὰν καταθυθίζετο, καὶ παραδοθῶμεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος μεταξὺ τῆς ἀπεράντου πολιτικῆς νυκτός! ἀλλὰ τὸ πλοῖον, ἀντὶ νὰ βυθισθῆ, ἀνυψοῦτο ἡμέρα τῆ ἡμέρα· διὸ καὶ ἡμεθα ἀπαύστως ἀνήσυχτοι. Προβλέποντες τὴν μεταξὺ τῶν πά-

γων παραχειμασίαν ἐπεχειρίσαμεν ὅλας τὰς δυνατάς προετοιμασίας. Τὸ πλοῖον εἶχε στερεθῆ ἐν μόνον μέρος τῶν ὀργάνων αὐτοῦ· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ κατάστρωμα ἐπληρώθη χιόνος, ἐνῶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, συνεσφιγμένον μεταξὺ σωρῶν πάγων, ἀπῆτει ἀνεάους ἐπισκευάς. Σικηνὴ κατεσκευασμένη ἐκ πανίου ἐστήθη πρὸς τὴν πρόραν τοῦ Τέγετωφ· δευτέρα δὲ ἄλλη εἰς τὸ ὕψιστον μέρος. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἔμενον ἀρκετὸν διάστημα ἐλεύθερον διὰ τὰς ἀναγκαίας ἐργασίας. Τοὺς ἐπτὰ ἡμῶν κύνες ἐτοποθετήσαμεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐντὸς μεγάλων κιβωτίων μετ' ἄχυρα. Ἡ δὲ ἀβεβαιότης τῆς θέσεως ἡμῶν ἀπῆτει διηνεκῶς τὴν παρουσίαν φύλακος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅστις ἔπρεπε καὶ νὰ εἰδοποιῆ ἡμᾶς περὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν λευκῶν ἀρκτων, ὧν ἐξήκοντα ἐπτὰ ἐφρονέσαμεν καὶ ἐφάγομεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ἀλλὰ καὶ μετ' ὅλην τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην τροφοδοσίαν ἡ ὑγεία τοῦ πληρώματος δὲν ἦτο πολλὰ ἀξιοζήλωτος κατὰ τὸν παῖτον τοῦτον χειμῶνα· ὅθεν ὁ ἱατρὸς εἶχεν ἱκανὴν ἐργασίαν θεραπεύων βρογχίτιδας καὶ στομακῆκην. Οἱ διοργανώσαντες τὴν ἐκστρατείαν εἶχον λησμονήσει τὰς συνετάς συμβουλὰς ἐκείνων, οἵτινες εἶχον διαχειμάσει ἄλλοτε κατὰ τὰς πολιτικὰς ταύτας χώρας. Πάντες εἶχον διαβεβαιώσει ὅτι πρῶτος ὅρος πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας ἦτο ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ τῆς στενοχωρίας. Ὅτε ὁ Πάγερ, ὁ διοικῶν τὴν Ἐριννὸα καὶ τὴν Ἐκλαν, ἠναγκάσθη νὰ διαχειμάτῃ δύο ἔτη κατὰ συνέχειαν, πρῶτον μὲν εἰς τὴν νῆσον Μέλβιλ, εἶτα εἰς τὴν νῆσον Οὐϊντερ, ἐπεινόησε τρόπους διασκεδάσεων χάριν τοῦ πληρώματος, βιάζομενοι νὰ μὲν ἐντὸς τοῦ πλοίου δοάκις ἡ χιὼν καὶ ἡ θύελλα ἐπεκράτου ἐκτός. Διεσκεύασε θεάτρον ἐν ᾧ ἐγίνοντο τακτικαὶ παραστάσεις, ἐσύστησεν ἐφημερίδα εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ὁποίας συνέτρεχον πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, ἀναγράφοντες οὐ μόνον ὅλα τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἀναπλάσματα τῆς φαντασίας. Ἐγράφοντο παραδείγματος χάριν ἄρθρα οἷον τὸ ἐπόμενον·

«Ὀριστικαὶ θλίψεις.

»Νὰ ἐξέλθωμεν τὸ πρῶτὸ ἵνα ἀναπνεύσωμεν καθαρὸν ἀέρα, καὶ βιάζοντες τὸν πόδα ἐκτὸς τοῦ πλοίου, νὰ λουσθῶμεν εἰς λουτρὸν ψυχρὸν ἐντὸς τῆς τρύπας τοῦ μαγειρίου.

»Ν' ἀπέλθωμεν εἰς κυνήγιον, νὰ πλησιάσωμεν εἰς ἐξαισίαν ἐλαφον, νὰ τὴν σημαδεύσωμεν, ν' ἀποπειραθῶμεν νὰ τὴν φονεύσωμεν, καὶ ὅμως νὰ μὴ πυροβολήσῃ τὸ ὄπλον ἕνεκα ὑγρασίας.

»Νὰ ὑπάγωμεν εἰς περίπατον ἔχοντες τεμάχιον ἄρτου νωποῦ εἰς τὸ θυλάκιον, καὶ ὅταν θελήσωμεν νὰ φάγωμεν νὰ τὸ εὐρωμεν τοσοῦτον ἐπιληρημένον ἀπὸ τὸ ψῆχος, ὥστε ἀντὶ νὰ συντρίβεται ἀπὸ τοὺς ὀδόντας, νὰ συντρίβωνται ἀπ' ἐναντίας οἱ ὀδόντες.

»Νὰ ἐξεγειρώμεθα μετὰ πολλῆς ταχύτητος ἀπὸ τὴν τράπεζαν, διότι περὶ λύκος πλησίον τοῦ πλοίου, ἐπιστρέφοντες δὲ νὰ εὐρίσκωμεν τὸ γεῦμα φαγωμένον ἀπὸ τὸν γάτον.

»Νὰ παραδιδώμεθα ἐν καιρῷ τοῦ περιπάτου εἰς βαθείας καὶ ἐπωφελεῖς σκέψεις καὶ νὰ ἀποσπῶσιν αἴφνης ἡμᾶς ἐπ' αὐτῶν ἀσπασμοὶ ἀρκτου.»

Εἰς τινὰ τῶν πρὸς τὸν πόλον ἀποδημιῶν τοῦ παρόντος αἵματος, δώδεκα ναῦται Ὀλλανδοὶ ἐμείναν ἐγκαταλελειμένοι εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Γρόενλανδ, οὔτε τροφῶν, οὔτε ξύλων στερούμενοι, καὶ ὅμως ἀπέθανον καὶ οἱ δώδεκα ἕνεκα στενοχωρίας καὶ ἐλλείψεως θάρρους! Ἐγένοντο δὲ ταῦτα γνωστά ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ εὐρεθέντος πλησίον τοῦ τελευταίου ἀποθανόντος, ὅστις διηγεῖτο τὰς μονοτόνους καὶ ὀδυνηρὰς περιπετείας τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων.

«Ὁ ἥλιος ἐγένετο ἄφαντος τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἐπὶ ἑκατὸν ἐννέα ἡμέρας, λέγει ὁ Πάγερ. Εἶχομεν κατασκευάσει παρὰ τὸ πλοῖον καλύβην ἐξ ἀνθράκων, ὅπως καταφύγωμεν εἰς αὐτὴν ἐὰν ποτε τὸ σκάφος καταβυθίζετο ἀπὸ τὰς καθημερινὰς προσβολὰς τῶν πάγων. Ἀλλὰ τὴν προτεράϊαν τῶν Χριστουγέννων κατεστράφη τὸ ἄσυλον τοῦτο, καὶ ἐθεωρήσαμεν ἑαυτοὺς εὐτυχισταίους ὅτι τὸ κακὸν περιωρίσθη ἕως ἐκεῖ, καὶ ὅτι ἀφῆκεν ἡμᾶς συνηγμένους ὁμοῦ ὁ πάγος ὅπως διανύσωμεν ὑγίει τὰς ὥρας ταύτας, τὰς ὁποίας ὅπου δῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκεται τις ἀφιερῶναι εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς πατρίδος του.»

Καὶ ἄλλοτε ἐωρτάσθησαν αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας· πάντες οἱ θαλασσοπόροι οἱ διαχειμάσαντες εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀναφέρουσι εἰς τὰ ἡμερολόγια αὐτῶν τὴν ἑορτὴν τελεσθεῖσαν μετ' ὕλης τῆς δυνατῆς ἐπισημότητος, καθὼς καὶ τὰς ὀλίγας ὥρας τὰς ὁποίας διήλθε τὸ πλήρωμα ἐν φαιδρότητι καὶ εὐθυμίᾳ. Λέγουσι ἐπίσης πόσον ἡ 17 Ἰανουαρίου ἐπλήρου θλίψεως τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων εὐρισκομένων μακρὰν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, μεμονωμένων μεταξὺ τῶν χιόνων καὶ ἀγνωστών ἂν ποτε θὰ εὐτυχίσουν νὰ ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα.

Εἰς τῶν θαλασσοπόρων τούτων, ὅστις καὶ αὐτὸς διηγήθη τὰ γεγονότα, δίδει τὰς ἐξῆς εἰδήσεις περὶ τῆς πρώτης παραχειμασίας·

«Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν συνέβη θύελλα χιόνος ἥτις εἰσεχώρει καὶ εἰς τὰς μικροτέρας σχισμὰς καὶ συνεσπαρέετο μετ' ὀλίγον. Οὐαί εἰς ἐκεῖνον ὅστις εὐρίσκετο ἐκτεθειμένος εἰς τὴν θύελλαν ταύτην! ὡς ξυράφιον ἐκοπτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ ἀνεμος, καὶ ἵνα κατορθώσῃ νὰ μὴ παγώσωσιν αἱ χεῖρες καὶ τὸ πρόσωπον, ἐτίθειτο μετὰ χιόνου πρὶν ἐμβῆ εἰς τὸν Τέγετωφ. Οἱ ἐκ τριχωτῶν δερμάτων ἐπεנדύθη κατήντησαν ἄχρηστοι, αἱ ἀναθυμιάσεις αἱ ἐξερχόμεναι ἀπ' ὄλων τῶν

μερών του σώματος και η πνοή προήγον ύγρασιαν εύθως παγώνουσαν. Οί επενδύται εξηραίνοντο εις τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νά κινηθῶσιν οί φροῦντες αὐτούς. Αἱ ἐκ δέρματος θαλασσίων κυνῶν περισκελίδες μᾶς ἐφύλαττον ἀπό τὸ ψῦχος. Ἐφοροῦμεν κατάσαρκα μαλλωτὰ φορέματα, τὰ ὁποῖα περιεκαλύπτομεν μὲ περισκελίδα καὶ μὲ επενδύτην ἐκ προβοταίου δέρματος. Ἐρράψαμεν δὲ εἰς τὸν επενδύτην κουκούλαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσκεπάζομεν τὴν κεφαλὴν ὁσάκις ἐξετιθέμεθα εἰς ψυχρὸν ἀνεμον. Τὰ χειρόνια ἡμῶν ἦσαν πυκνότατα ἔφοροῦμεν δὲ αὐτὰ καὶ ὅτε ἐπυροβολοῦμεν, ἵνα ἀποφύγωμεν τὴν θερμὴν τὴν ὁποίαν ἡ ἐπαφή τοῦ σιδήρου θά μετέδιδεν εἰς τὸ δῆμα ἡμῶν.

Ἡ πολιτικὴ νύξ, κατὰ τὴν διήγησιν τῆς ὁποίας ἐτρομάξαν οἱ περιηγηταί, δὲν ὑπῆρξεν εἰς ἡμᾶς τόσον δυσάρεστος, διότι εὐρέθημεν προητοιμασμένοι ἕκαστος ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν Τέγετωφ κρατῶν φανὸν μὲ πετρέλαιον. Ἦρχισε δὲ τὸν Νοέμβριον καὶ διήρκεσε τέσσαρας μῆνας ὁλοκλήρους. Τὸ βόρειον σέλας διέλαμπε συνεχῶς διέλυε τὰ σκότη καὶ ἐπέφερε παραδοξότατα ἀποτελέσματα. Δύσκολον δὲ θά ἦτο νά περιγράψῃ τις τὸ ἐρυθροκύανον αὐτοῦ φῶς, τοὺς σπινθῆρας αὐτοῦ ὁμοιάζοντας πρὸς ἀπεράντους ὄψεις περιελισσομένους ὡς στεφάνους καὶ ἀντανακλῶντας ζωηροτάτην λάμψιν, εἶτα δὲ ἐξαφανίζομενοι. Τὸ φῶς ἦτο τόσον ζωηρὸν ὥστε ἠδυνάμεθα νά ἀναγινώσκωμεν ὡς ἐν λαμπρᾷ ἡμέρᾳ, ἀναπληροῦν σχεδὸν διὰ τῆς διαρκείας του τὸν ἀπόντα ἥλιον. Τὸ κυνήγιον τῶν λευκῶν ἄρκτων μᾶς διεσκέδαζε πολὺ.

Τὰ ζῶα ταῦτα τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον ἰδεῖ ποτὲ ἀνθρώπους, προσεγκύνοντο ἀπὸ τὸν κρότον καὶ ἤρχοντο ἐγγύτατα εἰς τὸ πλοῖον ὁσάκις δὲ εἰδοποιούμεθα ὅτι ἐπλησίαζε τις ἄρκτος, συνήγομεν ὅλον τὸ πλήρωμα καὶ διενέμομεν τοὺς ναύτας περὶ τὸν Τέγετωφ ὅπισθεν τῶν διεσκορπισμένων πάγων. Ἐκρατοῦμεν δὲ καὶ τὰ ὄπλα ἔτοιμα. Μόλις δὲ προσήγγιζε καὶ εὐθὺς ἤκούετο κρότος πυροβόλου, μετὰ τὸν ὁποῖον καὶ πολλοὶ ἄλλοι κατὰ σειρὰν, οὕτως ὥστε πρὶν καλογνωρίσῃ ποῦ εὐρίσκειται ἐβλεπεν ἐαυτὴν περικυκλωμένην. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρὸς καὶ ἀναβιθασμένον τὸ θερμόμετρον, θήλεια ἄρκτος ἦλθε περὶ τὸ σκάφος μετὰ τῶν δύο μικρῶν αὐτῆς. Δύο ναῦται, πυροβολήσαντες ἀμέσως κατὰ τῆς μητρὸς, τὴν ἐφόνευσαν καὶ αὐτὴ ἔπεσε μυκωμένη εὐκόλως δὲ συνελάθωμεν τὰ μικρὰ, τὰ ὁποῖα ἠλπίζομεν νά φέρωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν. Κατάρθωσαν ὁμοῦς δὲ δραπέτεύσασιν, καὶ μόλις ἐπροφθάσαν μετὰ πυροβολήσασιν μακρόθεν κατ'αὐτῶν. Ἡ μήτηρ ἦτο ὠραιότατον ζῶον ἐξ ποδῶν μήκους, τῆς ὁποίας τὸ δῆμα ἦτο περιλευκόν. Ἐν ὅσῳ διετρίβομεν ἐκεῖ ἐφονεύσαμεν ἐξήκοντα ἐπτὰ, τῶν ὁποίων κατεργάσθημεν μὲν τὰ δέρ-

ματα, ἐβιάσθημεν δὲ νά ἐγκαλείψωμεν μετὰ τοῦ πλοίου.

Ἡ Πλὴν τῆς θήρας τῶν ἄρκτων εἶχομεν καὶ τὴν τῶν θαλασσίων κυνῶν, εἰς ἄκρον δυσχερῆ, διότι ἀποβαίνουσιν εἰς τὸ ἕδαφος μετὰ μεγίστης προσοχῆς· μόλις δὲ παρατηρήσῃ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον καὶ βυθίζονται ἐκ νέου. Μόνον τὸ ἔλαιον καὶ τὸ δῆμα τοῦ κυνὸς τούτου χρησιμεύει· δὲν τρώγεται δὲ, εἰμὴ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, διότι ἔχει ἀποφορὰν ἐνῶ τὸ κρέας τῆς ἄρκτου εἶναι ἀξιόλογον, καὶ χάρις εἰς αὐτὸ ἐγένετο οἰκονομία τῶν ἄλλων ἐφοδίων. Ὅσάκις δὲ δὲν ἐνεφανίζοντο ζῶα, ἐτοποθετοῦμεν κατὰ σειρὰν φιάλας καὶ πυροβολοῦντες συνατρίβομεν αὐτὰς, ἀποφεύγοντες οὕτω καὶ τὴν ἀηδῆ ἀργίαν καὶ τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον κατεπάγωνεν ἡμᾶς ὁσάκις ἐμένομεν ἀκίνητοι. Τροφήν δὲ εἶχομεν τὸ πρόγευμα, καὶ τὸ γεῦμα ῥόφημα ἐκ φασήλων, ἀλεύρου καὶ πεμμικάνης. Ἡ πεμμικάνη εἶναι μίγμα κρεάτων τεταριγευμένων, διατηροῦν ἐν μεγάλῳ ὄγκῳ μεγάλας θρεπτικὰς ιδιότητας· ἐν κοχλιάριον ἀρκεῖ νά θρέψῃ ἕνα ἀνθρώπον ἐν διαστήματι εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Τὴν δὲ μεσημβριανὴν εἶχομεν σοκολάταν, ὁκτῶ οὐγκίας ἄρτου καὶ ποτήριον τσαΐου. Ἐν ἐλλείψει δὲ νικοτιανῆς μετεχειρίζομεθα ἐξηραμμένα φύλλα τσαΐου. Καὶ αὕτη ἦτο ἡ τροφή ἡμῶν ὅτε εὐρισκόμεθα εἰς ἐκδρομὴν. Ἐπὶ τοῦ Τέγετωφ ὁμοῦς ἦτο μετρωτέρα. Τὴν 4^{ην} ὡραν τῆς πρωῆς ἦτοιμάζετο ὁ καφφές· τὴν 8^{ην} οἱ ναῦται ἐλάμβανον ῥόφημα ὡς καὶ ὅτε ἐταξίδευσον δι' ἐλκύθρου, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ἔπινον καὶ νερόβραστον σοκολάταν. Τὴν μεσημβριανὴν ἐτρώγομεν κρέας καὶ λάχανα τεταριγευμένα, καθὼς καὶ ῥόφημα καὶ κρέας ἄρκτου νεωστὶ φονευθείσης. Τὴν 6^{ην} παρετίθεντο τὰ λείψανα τοῦ πρωῖνου γεύματος καὶ τσαΐον· εἰς δὲ τοὺς ἀξιωματικούς· ἐδίδοντο καὶ μακαρόνια· ὁ ἄρτος ἐχορηγεῖτο ἀμέτροτος· ἐπίνομεν δὲ οἶνον, ρούμιον καὶ τσαΐον. »

Ἐστὶν ἄνθρωπος.

L. ROZIER.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Συλλογία καὶ τίλος· σελ. 248.

Β'

Ξυλεία καὶ λοιπαὶ προσοφέλλεται τοῦ δάσους.

Ἡ Ξυλεία ὡς ἕκαστος γνωρίζει εἶναι τὸ σημαντικώτερον προϊόν τοῦ δάσους. Ἡ Ξυλεία ὡς ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῆς διακρίνεται εἰς καύσιμον, οἰκοδομήσιμον, ναυπηγήσιμον, καὶ εἰς Ξυλείαν χρησιμεύουσαν ὡς ὑλικὸν εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἄνευ τῶν δασῶν οὔτε καύσιμον Ξυλείαν ἠθέλωμεν ἔχει, οὔτε οἰκίας, οὔτε πλοῖον, οὔτε ἐπιπλα, οὔτε ἐργαλεῖα κ.λ.π. οἶα τὴν σήμερον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εὐρίσκει ἐν ἀνάγκῃ τρόπον νά οἰκονομῇ τὸ ἐλλεῖπον διὰ τοῦ ὑπάρχοντος, τὸ ἀκριβὲν διὰ τοῦ εὐθηνοῦ καὶ τὸ εἰς καλλιτέραν χρῆσιν ἰδιάζον δι' ἄλλου κα-

τωτέρου. Οὕτω λοιπὸν ἀναπληροῦται πολλαχοῦ ἡ καύσιμος Ξυλεία διὰ τῶν λιθανθράκων, γαιανθράκων, ποανθράκων κ.λ.π. Πρὸ χρόνων (πολλαχοῦ καὶ τὴν σήμερον) ἰδίως εἰς τὰ χωρία πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἦσαν ξύλιναί, αἱ κέραμοι ἀνεπληροῦντο διὰ λεπτῶν σανίδων, αἱ γέφυραι καὶ πᾶν ἐπιπλοῦν ἦτο ἐπίσης ξύλινον· πολλὰ ἐργαλεῖα μάλιστα, τὰ ὁποῖα τὴν σήμερον ὡς διαρκέστερα κατασκευάζομεν σιδηρᾶ, ἄλλοτε ἦσαν ξύλινα· οὐχ ἦττον δὲν δύναται καὶ πάντοτε νά ἀναπληρωθῇ τὸ ξύλον δι' ἄλλης ὕλης· ἐνεκα τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, τῆς ἐλαστικότητος καὶ στερεότητος αὐτοῦ ἰδίως κατὰ ὀριζόντιον θέσιν, τῆς ἐλαφρότητος καὶ τῆς ἰδιότητος, ὅτι εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπαται πόσον εὐεργετικὰ εἶναι τὰ δάση εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὴν Ξυλείαν καὶ πόσον ἀναγκαῖα ἐπομένως ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν. Καὶ ὁμοῦς πρέπει νά ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ προσπορισμὸς Ξυλείας δὲν εἶναι πανταχοῦ εὐκόλος· τούναντιον μάλιστα πολλαχοῦ δυσκολώτατος ἢ καὶ ἀδύνατος· διότι ἐνεκα τοῦ μεγάλου ὄγκου (συγκριτικῶς πρὸς τὸ βάρος) τὰ δασικὰ προϊόντα δὲν ἰδιάζουσι τόσον διὰ τὸ ἐμπορίον. Συνήθως μάλιστα ἔχουσι πολὺ μεγαλιότερον ὄγκον ἢ προϊόντα τῆς γεωργίας τῆς αὐτῆς πάντοτε ἀξίας· σίτος λ. χ. ἀξίας 100 δραχμῶν καταλαμβάνει πολὺ μικρότερον χωρὸν ἢ Ξυλεία ἀξίας 100 δραχμῶν. Οὐχ ἦττον ὑπάρχουσι πολλοὶ βαθμοὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δασικῶν προϊόντων ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν. Ὅσον ἀφορᾷ π. χ. τὴν καύσιμον Ξυλείαν, ὅσω μεγαλιότερα ἢ εἰδικὴ δύναμις τῆς θερμότητος τοῦ ξύλου, τόσω ἀπωτέρω τῆς ἀγορᾶς δύναται νά παραχθῇ. Περισσότερον τῆς καυσίμου Ξυλείας ἰδιάζει διὰ τὴν μεταφορὰν ἢ οἰκοδομήσιμος καὶ ἡ πρὸς ἐπιπλοποιίαν, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ μεγαλιότεραν ἀγοραίαν τιμὴν ἔχουσα Ξυλεία. Ἀπὸ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένα δάση δύναται νά ἐξάγῃται ἢ ρητίνη καὶ νά παράγῃται τὰ διὰ τῆς βιομηχανίας ἐξ αὐτῆς κερδαινόμενα προϊόντα, ὡς λ. χ. ἡ πίσσα, ὁ πισσάσφατος, τὸ ἔλαιον τῆς τερεβινθίνης κ.λ.π. Ἐπὶ τέλους διὰ τῆς ἀνθρακοποιίας πλησιάζει τις τὰ δάση εἰς τὰς πόλεις, διότι ὁ Ξυλάνθραξ, καίτοι πολὺ μικρότερον βάρος καὶ ὄγκον ἔχων, διατηρεῖ σχεδὸν τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς θερμότητος ἢ καὶ τὸ ξύλον. Κατὰ Hartig, (Lehrbuch für Foerster, III, 82), διὰ τῆς ἀνθρακοποιίας ἐλαττοῦται ὁ μὲν ὄγκος τῆς Ξυλείας κατὰ τὰ 2/3 περίπου, τὸ δὲ βάρος κατὰ τὰ 4/5 σχεδόν.

Ἐξαιρέσει μικρῶν διαστημάτων ἢ μεταφορᾶ τῆς Ξυλείας λαμβάνει χώραν διὰ τοῦ ὕδατος. Οὐδὲν ἄλλο προϊόν ἰδιάζει τόσον εἰς τὴν διὰ τοῦ ὕδατος μεταφορὰν ὅσον ἡ Ξυλεία, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν εἶναι ἀνάγκη ὕλικου πρὸς μεταφορὰν, καὶ ἡ μεταφορὰ λαμβάνει χώραν ἄνευ ἀν-

θρωπίνης συμπράξεως. Εἰς τὴν διὰ ξηρᾶς μεταφορὰν καὶ καλῶν δρόμων ὑπαρχόντων ἢ ἀπόστασις πέντε μιλίων εἶναι ἡ μεγαλιότερα, εἰς ἣν ἡ καύσιμος Ξυλεία οἰκονομικῶς ἀντέχει. Οἰκοδομήσιμος, ναυπηγήσιμος καὶ πρὸς ἐπιπλοποιίαν Ξυλεία δύναται νά ἀνθέξῃ οἰκονομικῶς εἰς ἀπωτέρω μεταφορὰν μέχρι 10 μιλίων, ἀναλόγως τῆς ἀξίας, ἢν ἔχουσι συγκριτικῶς πρὸς τὸ βάρος αὐτῶν. Εἰς ποίας ἀποστάσεως μεταφορὰν ἀντέχει οἰκονομικῶς ἡ Ξυλεία εἶναι ζήτημα τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τιμῆς τῆς Ξυλείας εἰς τὸν τόπον τῆς ὑλοτομίας καὶ τῆς ἀγοραίας τιμῆς. Ἡ μεταφορὰ τῆς Ξυλείας διὰ τῶν σιδηροδρόμων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν δαπανηρά. Εἰς λίαν ἀπομεμακρυσμένα μέρη εἶναι δυνατὴ οἰκονομικῶς ἢ μεταφορὰ τῆς Ξυλείας μόνον διὰ τῆς ῥοῆς τοῦ ὕδατος. Τὰ κύρια ἔξοδα ἐνταῦθα συνίστανται εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ τὸ ρίψιμον ἐντὸς τοῦ ὕδατος ὡς καὶ τὴν ἀποβίβασιν ταῦτα ἐπομένως εἶναι τὰ αὐτὰ ἐὰν ἢ ἀπόστασις ἦναι κατὰ τινα μίλια μεγαλιότερα. Οὕτω π. χ. προσπορίζεται ἡ Λειψία κατὰ μέγα μέρος τὴν καύσιμον Ξυλείαν ἐξ ἀποστάσεως 40 μιλίων, τὸ Βερολίνον 40-50 μιλίων τὴν οἰκοδομήσιμον μάλιστα Ξυλείαν πορίζεται ἀπὸ τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας. Ἡ Ὀλλανδία πορίζεται ταύτην ἐξ ἀποστάσεως 100 μιλίων.

Ἡ διὰ τῆς ῥοῆς τοῦ ὕδατος μεταφορὰ προξενεῖ ἀληθῶς ζημίαν τινὰ εἰς τὴν Ξυλείαν ἐνεκα τῆς προστριβῆς καὶ προσκρούσεως· αὕτη ἡ ζημία ὑπολογίζεται κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ξύλου καὶ τοῦ ὕδατος εἰς 9-11 ἑκατοστά. Ἐπίσης τὸ ὕδωρ καθίστησιν ἐλάσσονα τὴν δύναμιν τῆς θερμότητος τῆς Ξυλείας, ἀναλόγως τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον ἔμεινεν αὕτη ἐν τῷ ὕδατι. Κατὰ τινὰς χημικὰς ἀναλύσεις τῆς φηγοῦ ἡ δύναμις τῆς θερμότητος ἐλαττοῦται κατὰ 0,268, τῆς δρυὸς 0,295, τῆς σημύδας 0,245, τῆς σφενδάμου 0,334, τῆς μελίης 0,274, τῆς πεύκης 0,158, καὶ τῆς ἐλάτης 0,182.

Τοῦτο ἰσχύει ὁμοῦς περὶ τῆς καυσίμου Ξυλείας, διότι αὕτη μόνον ἔχει ἀνάγκην δυνάμεως θερμότητος ἢ οἰκοδομήσιμος καὶ ναυπηγήσιμος Ξυλεία τούναντιον διὰ τοῦ ὕδατος ἀποκαθίσταται διαρκέστερα. Τίς ἀγνοεῖ λ. χ. ὅτι ἡ Ξυλεία τῆς Ἀλαμάνης ἔχει ἰδίως τὴν φήμην αὐτῆς διότι διέρχεται τοῦ Σπερχειοῦ (Ἀλαμάνης)·

Ἡ Πλὴν τῆς Ξυλείας ἔχει τις καὶ ἄλλας ὠφελείας ἐκ τῶν δασῶν. Τὰ δάση ζωογονοῦσι τὴν κτηνοτροφίαν παρέχοντα βοσκήν εἰς τὰ κτήνη, καθὼς αἱ καλλιεργούμεναι γαῖαι δὲν ἐπαρκοῦσι πρὸς διατροφήν τῶν μὴ ἐν τοῖς σταλοῖς ἐνδυναμμένων ζώων. Κατὰ τινα ὑπολογισμὸν ἐπὶ ἐκτάσεως 2,000 γρεμμάτων δάσους βόσκουσι 33 βόες, 11 μοσχάρια, 1 ἵππος, 16 πρόβατα καὶ 2 χοῖροι. Ἐὰν λοιπὸν ὑπολογίσωμεν τὴν ἀξίαν τῆς βοσκῆς τοῦ δάσους ἐκ τῆς τροφῆς μόνον,

οὕτως εὐρίσκουμεν ὅτι ἡ τροφή τῶν ἀνωτέρω ζώων, δηλ. 33 βοῶν, 11 μοσχάρων, 1 ἵππου, 16 προβάτων καὶ 2 χοίρων, τὸ ὅλον 63 κεφαλῶν, εἶναι ἀξίας 1890 δραχμῶν ἐπιμένως ἢ ἑκτασίς 2,000 στρεμμάτων δάσους ἀποφέρει πρόσσοδον ἐκ τῆς βοσκῆς 1890 δρ., ἤτοι 1 δρ. σχεδὸν κατὰ στρέμμα. Οὐχ ἥττον πρέπει νὰ δηλολογήσωμεν ὅτι οἱ ἀνωτέρω ὑπολογισμοὶ ἰσχύουσι διὰ μέρη, ἐνθα ἡ διατήρησις τῶν ζώων λίαν δαπανηρὰ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ κρέατος μεγάλη.

Ἡ ἐκ τῆς βοσκῆς πρόσσοδος ἐστὶ μεγαλειτέρα, φυσικῶ τῷ λόγῳ, εἶναι ὅταν καὶ ὁ καρπὸς τῶν δένδρων χρησιμεύῃ πρὸς τροφήν τῶν ζώων. Οὕτω π. χ. ὁ καρπὸς τῆς δρυός, ἢ θάλανος, εἶναι σημαντικώτατος διὰ τὴν θρέψιν τῶν χοίρων.

Ἐπὶ ἐκτάσεως 12,850 στρεμμάτων δάσους ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐτρέφοντο 30-40,000 χοίρων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ θρέψις τῶν χοίρων εἶναι σημαντικώτερα καὶ τῆς ἐκ τῆς ξυλείας πρόσσοδου. Ἐπίσης ἐξαίρετος τροφή πρὸς θρέψιν τῶν χοίρων εἶναι τὸ ἀγρίον κάστανον καὶ ὁ καρπὸς τῆς φηγού. Ἀλλὰ καὶ οἱ παρ' ἡμῶν ἰδιοκτητῆται δρυϊνῶν δασῶν γνωρίζουσι κάλλιστα τὴν ἐκ τῆς βοσκῆς τῶν χοίρων πρόσσοδον.

Πλὴν οὐχὶ μόνον τροφήν παρέχει τὸ δάσος εἰς τὰ ποιμνία, ἀλλὰ καὶ προφυλάττει τοὺς περιπλανωμένους ποιμένας μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς βροχῆς τοῦ χειμῶνος ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ θέρους¹ μάλιστα παρ' ἡμῶν, ἐνθα, ἔνεκα τοῦ μικροῦ διαστήματος τοῦ χειμῶνος, τὰ ποιμνία σταύλων στεροῦνται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τοῖς σταύλοις ἐνδαισιώμενα ζῶα ἔχουσιν ὠφέλειαν ἐκ τῶν δασῶν, τὴν στρωμνὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ πίπτοντος φυλλώματος τοῦ δένδρου ποριζόμενα. Τῆς πεύκης μάλιστα τὰ φύλλα προτιμῶνται καὶ τοῦ ἀχύρου διὰ τὴν στρωμνὴν τῶν ζώων. Τοῦτο εἶναι μεγάλης σημασίας διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθα ὁ κατακερματισμὸς τῆς ἰδιοκτησίας μέγας² διότι ἐνταῦθα ζητῶν τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειτέραν πρόσσοδον, καταβάλλει πολλὴν ἐργασίαν καὶ πολλὰ κεφάλαια, φυτεύων αὐτὴν δι' ἀμπέλων, ἐλαιῶν κ.λ.π. Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως στερεῖται τις τῶν ἀναγκαίων ἀχύρων πρὸς στρωμνὴν τῶν ζώων αὐτοῦ, ἅτινα εὐκόλως δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῶν πίπτοντων τῶν φύλλων τῶν δένδρων. Τοῦτο πράττει ὁ μικρὸς γεωργὸς τῶν μερῶν τοῦ κάτω Ῥήνου, τοῦ ὁποῦ ἡ ἰδιοκτησία οὐσα τριῶν στρεμμάτων συνήθως ἐπασχολεῖται ὑπὸ φυτειῶν, ὡς λ.χ. τοῦ ἐρυθροδάνου, τῆς θρυωνίας, τοῦ καπνοῦ κ.λ.π.

1. Ἀλλὰ καὶ καρπὸς πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων παρέχει τὸ δάσος, ὡς τὴν πιτυίδα, τὸ κάστανον κ.λ.π. Πολλὰ δάση καστανεῶν μάλιστα ἐγχευρίζονται καὶ ἀποφέρουσι, φυσικῶ τῷ λόγῳ, λίαν σημαντικὴν πρόσσοδον.

Κατὰ τινὰ ὑπολογισμὸν ἀπὸ 2¹/₂ στρεμμάτων δάσους φηγῶν (ἐπὶ καλοῦ ἐδάφους) εἰν μὲν τὰ δένδρα ἦναι ἡλικίας 80 ἐτῶν, παράγονται 784 ὄκ., εἰν δὲ 100 ἐτῶν, 773 ὄκ., καὶ 120 ἐτῶν, 703 ὄκ. φύλλων ξηρῶν. Ἐπίσης ἕτερος διάσημος γεωργὸς συνήξεν ἀπὸ 2¹/₂ στρεμμάτων δάσους πεύκων 50-60 ἐτῶν 10,924 ὄκ. φύλλων.

Τὸ δάσος πλὴν τῆς ξυλείας παρέχει καὶ ἄλλα ἀκατέργαστα ὑλικά εἰς τὴν βιομηχανίαν οὕτω π. χ. ἐκ τῶν καρπῶν τῆς φηγού κατασκευάζεται ἔλαιον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γερμανίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ γίνεται ἰκανὴ χρῆσις αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου εἰς τὴν τροφήν. Τὸ ἔλαιον ὅμως τοῦτο δὲν ἰδιάζει πρὸς φωτισμὸν, διότι ταχέως καίεται. Ἀπὸ 39 ὄκ. καρπῶν φηγῶν ἄνευ φλοιῶν παράγονται δι' ἀπλῆς 4 1/2 ὄκ., διὰ δὲ θερμῆς πίεσεως 1 1/2-2 1/2 ὄκ. ἀκαθαρίστου ἐλαίου. Ἐπίσης καρποὶ ἀγρίων ὀπωροφόρων δένδρων χρησιμεύουσιν οὐχὶ μόνον πρὸς θρέψιν ζώων ἀλλὰ καὶ πρὸς παραγωγὴν ὄξους. Ὑπάρχουσι χωρία εἰς τὸ Harz τῆς Πρωσίας, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἐτήσιον εἰσόδημα πλεόν τῶν 8,500 δραχμῶν ἐκ τῶν ἀγρίων λεπτοκαρπύων. Κτῆμά τι ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ 82 ἀγρίας ἀπιδέας ἀποφέρει ἐτήσιον εἰσόδημα (δι' ἐνοικιάσεως!) 252 δραχμῶν, ὁ δὲ καρπὸς χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν ὄξους.

Ἄξιον μνείας πρὸς τούτοις εἶναι τὸ εἰσόδημα ἐκ τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων. Ὁ φλοιὸς τῆς δρυός λ. χ. εἶναι μεγάλης σημασίας διὰ τὴν βυρσοδεψικὴν βιομηχανίαν, ὡς ἐπίσης ἡ θάλανος καὶ τὸ κικίδι. Ἡ Ἑλλὰς εὐτυχῶς πλουτεῖ βυρσοδεψικῶν ὑλῶν οὐχ ἥττον ἐπειδὴ ἡ βυρσοδεψικὴ βιομηχανία, ἂν καὶ μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον εὐδοκιμησάσας παρ' ἡμῶν, ἐστὶ ἐν τοῖς σπαργάνοις καίται, δὲν καταβάλλεται εἰσέτι ἡ δέουσα καλλιέργεια τῶν δασῶν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν βυρσοδεψικῶν ὑλῶν. Ἐν Γερμανίᾳ αἱ κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις ἠννόησαν τὴν ἀνάγκην τῶν βυρσοδεψικῶν ὑλῶν καὶ ἐνεθάρρυνον τὴν ἐμφύτευσιν δρυϊνῶν δασῶν πρὸς προσπορισμὸν τοῦ φλοιοῦ. Ἡ φήμη τοῦ δέρματος τῆς Πρωσίας καὶ ἰδίως τοῦ Ῥήνου βασιζέται σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῆς καλλιτέρας βυρσοδεψικῆς ὕλης. Πλὴν τῶν βυρσοδεψικῶν ὑλῶν προσποριζόμεθα ἐκ τῶν δασῶν καὶ ἄλλα προϊόντα διὰ τὴν βιομηχανίαν, ὡς λ.χ. τὴν ρητίνην ἣτις χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν διαφόρων βιομηχανικῶν προϊόντων, ὡς π. χ. τῆς τερεβινθίνης, τοῦ ἐλαίου τῆς τερεβινθίνης, τῆς πίσσης, τοῦ πισσαοφάλτου κ.λ.π. Ἐνταῦθα κρίνομεν εὐλογον νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω προσωφέλειαι τοῦ δάσους πρέπει νὰ προσπορίζονται μετὰ τινος μέτρου, ἄλλως ἢ ὠφέλεια εἶναι μηδαμινὴ συγκρινομένη πρὸς τὴν βλάβην ἣν προξενεῖ τις εἰς τὸ δάσος. Οὕτω π. χ. τὸ πίπτον φύλλωμα χρησιμεύει ὡς λίπασμα εἰς τὸ δάσος, ἐπιμέ-

ως δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀφαιρῆ τις ὅλον τὸ πᾶν φύλλωμα, ἀλλ' ὠρισμένον μέρος αὐτοῦ.

Ἐπίσης δι' ἀπερισκέπτου ἐξαγωγῆς τῆς ρητίνης οὐχὶ μόνον ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τοῦ δένδρου ἀδύνατος καθίσταται, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπάρχον καταστρέφεται. Πολλοὶ παρ' ἡμῶν λ. χ. τρυπᾷ τις τὴν πεύκην πρὸς ἐξαγωγὴν ρητίνης λίαν ἐνωρῆς, ἐνῶ τοῦτο γινόμενον ὅταν τὸ δένδρον εἰς τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν ἐφθασεν, ἥττον ἐπιζήμιον αὐτῷ καθίσταται. Ἐν Γασκωνίᾳ π. χ. θεωρεῖται ὅτι ἡ πεύκη εἶναι κατάλληλος πρὸς ἐξαγωγὴν ρητίνης, ὅταν ἡ περίμετρος εἰς ἐνὸς μέτρου καὶ τεσσαράκοντα ἑκατοστῶν ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἦναι 90 ἑκατοστῶν μέχρι ἐνὸς μέτρου τότε εἶναι καὶ τὸ δένδρον συνήθως 20-25 ἐτῶν ἡλικίας.¹ Ἐν Σολωνίᾳ, ἐνθα ὀλιγώτερον ἀναπτύσσεται ἡ πεύκη, ἄρχονται τῆς ἐξαγωγῆς τῆς ρητίνης ὅταν ἡ περίμετρος τῆς πεύκης εἰς τὸ ἄνω ρηθὲν ὕψος ἦναι 80 ἑκατοστῶν. Ἐπίσης ἀνάγκη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἡσυχάζῃ τὸ δένδρον οὕτω π. χ. ἀνὰ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἔτη. Ὡσαύτως ἡ ἐξαγωγή τῆς ρητίνης δύναται νὰ γίνῃται τεχνικώτερον, ὥστε τὸ δένδρον νὰ ὑποφέρῃ πολὺ ὀλιγώτερον καὶ ἀλλαγῶν μὲν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, οἱ ρητινοσυλλέκται εἶναι ἐφοδιασμένοι διὰ τεσσάρων πρὸς τοῦτο ἐργαλείων,² ἐπίσης διὰ καλαθίων πρὸς σύναξιν τῆς ρητίνης καὶ ἐλαφρᾶς κινητῆς κλίμακος, ἐν ᾧ παρ' ἡμῶν δύο μόνον ἐργαλεῖα ἔχει ὁ ρητινοσυλλέκτης, τὴν σκεπάρνην καὶ τὴν ἀξίνην τὰ καλὰθια ἀναπληροῦσιν αἱ εἰς τὸ στέλεχος τοῦ δένδρου κατασκευαζόμενα μεγάλα ὀπὰ (1) πελεκιῶνται δὲ τὰ δένδρα κατὰ τὸν τρόπον θανατηφόρον, ἰδίως ἐν Εὐβοίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς βοσκῆς τῶν δασῶν πρόσσοδος ἀποβαίνει μηδαμινὴ, ὅταν τὰ ποιμνία ἀδιακρίτως εἰς τὰ δάση ἐβόσκωσι. Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν παρ' ἡμῶν σύστημα τῆς δασοκομίας δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῶσι τὰ ἀρτιφυῆ δάση ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν νεομμένων ζώων, ἐκτὸς εἰν ἀπαγορεύσωμεν παντελῶς τὴν εἰς τὰ δάση βοσκὴν, διότι κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα καθ' ἅπαν τὸ δάσος βλαστάνουσι δένδρα. Τοῦτο ὅμως ἀσύμφορον, καθόσον αἱ καλλιεργούμεναι γαῖαι καὶ αἱ φυσικαὶ νομαὶ δὲν ἐξαρκοῦσι πρὸς διατροφήν τῶν ζώων, καὶ καθόσον τὰ δάση χρησιμεύουσιν ὡς καταφύγιον εἰς τὰ ζῶα κατὰ τὸ δριμύ ψυχὸς τοῦ χειμῶνος καὶ τὸν ὑπερβολικὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἀρτιφυῶν δασῶν εἶναι πολὺ μεγαλειτέρα ἢ ἡ καταστροφὴ τῆς ἐκτάσεως σπαρτῶν, διότι ἐνταῦθα μὲν μόνον ἐνὸς ἔτους, ἐν ᾧ ἐκεῖ πολλῶν ἐτῶν καρποὶ καταστρέφονται.³ Ὅπως προφυλάττωνται τὰ ἀρτι-

φυῆ δάση ἀπὸ τὰ ζῶα, ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ δάσος εἶναι διηρημένον εἰς τεμάχια καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ὑλοτομεῖται ἐν τούτων. οὕτως ὥστε ἕως οὐ ἔλθῃ πάλιν ἡ σειρὰ αὐτοῦ νὰ ἔχῃ ἀναπτυχθῇ. Ὁ ἀριθμὸς ἐπομένων τῶν τεμαχίων ὀρίζεται ἐκ τῆς ταχείας ἢ βραδείας ἀναπτύξεως τοῦ δένδρου καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καθ' ἣν λαμβάνει χώραν ἡ ὑλοτομία, δι' ἣ καὶ διακρίνομεν τὰ ἐξῆς τρία συστήματα ὑλοτομίας.

α') Τὸ σύστημα καθ' ὃ τὰ ὑλοτομούμενα δένδρα ἔχουσι φθάσει τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. (Futaie Hochwald.)

β') Τὸ σύστημα καθ' ὃ τὰ ὑλοτομούμενα δένδρα δὲν ἔχουσι φθάσει τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. (Taillis simple Niederwald.)

γ') Τὸ σύστημα καθ' ὃ ὑλοτομεῖ τις μὲν ὡς καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον πρὶν τὰ δένδρα φθάσῃ τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ἀφίνει καὶ τινὰ νὰ ἀναπτυχθῶσι τελείως. (Taillis sous futaie. Mittelwald.)

Τὰ συστήματα ταῦτα τῆς ὑλοτομίας δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπικρατοῦντος συστήματος τῆς δασοκομίας, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ δάσος δὲν εἶναι διηρημένον εἰς τεμάχια, ἀλλὰ θεωρεῖται ὅλον ὡς ἐν, καὶ ὑλοτομεῖ τις καθ' ὅλον ἐπιμένως τὸ δάσος ἀδιακρίτως. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω τρία συστήματα ὑλοτομίας δύναται νὰ ἐμποδισθῇ ἢ εἰς τὰ ἀρτιφυῆ δάση βοσκὴ, καθόσον ἀρτιφυῆ δάση θέλουσιν εἶσθαι μόνον εἰς τὰ τελευταῖον ὑλοτομηθέντα τεμάχια. Ἀπαιτεῖ μὲν ἐν γένει μεγαλειτέραν ἐπιμέλειαν τοῦτο τὸ σύστημα τοῦ νῦν παρ' ἡμῶν ἐπικρατοῦντος, ἀλλ' εἶναι πλὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων καλῶν αἰτιῶν οὕτω π.χ. προφυλάττωνται τὰ ἀρτιφυῆ δάση ἀπὸ τῆς ὑλοτομίας, διότι οὔτε ὑλοτομία οὔτε βλάστησις λαμβάνει χώραν καθ' ἅπαν τὸ δάσος ὡς κατὰ τὸ νῦν παρ' ἡμῶν ἐπικρατοῦν σύστημα, ὅπερ λίαν ἐπιζήμιον, καθόσον τὸ ἐκκοπὲν δένδρον καταπίπτον θραύει τὰ περίξ δενδρίδια ἐπίσης ταῦτα βλάπτονται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπὸ τοῦ ἐργάτου κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ἐκκοπίσεως ξυλείας.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιβλεψις τῶν ὑλοτόμων τὴν σήμερον ἀποβαίνει δυσκολωτάτη, καθόσον ἡ ὑλοτομία λαμβάνει χώραν καθ' ὅλον τὸ δάσος.

Καὶ ὅμως πρακτικῶς ἐξεταζόμενου τοῦ πράγματος, ὀφείλομεν νὰ δηλολογήσωμεν ὅτι ὑπάρχουσι περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ παρ' ἡμῶν ἐπικρατοῦν δασοκομικὸν σύστημα προτιμητέον ὡς π.χ. ὅταν τὰ δάση προφυλάττωνται ἡμᾶς καὶ τὰς γαῖας ἀπὸ τῶν ἀνέμων διότι ἐν ἐνταῦθα ὑλοτομῶμεν παντελῶς κατ' ἔτος ἐν μέρος, τότε θέλομεν προσβάλλεσθαι ἐκείθεν ὑπὸ τῶν ἀνέμων προτιμώτερον λοιπὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἢ ὑλοτομία νὰ λαμβάνῃ χώραν ἀ-

1. Paréale M. A. Boitel, Mise en valeur des terres pauvres par le pin maritime.

2. Pelle du resinier, barrasquite du resinier, pouso du resinier, hubeht du resinier.

3. Paréale Sinclair Grundgesetz, 63.

διακρίτω; εἰς τὸ δάσος, καὶ οὐδὲν μέρος νὰ ἀπο-
δασοῦται ἐξ ὀλοκλήρου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι πᾶσαι αἱ προ-
σωφελεῖαι τοῦ δάσους, πρέπει γὰρ ἐκπορίζονται
μετὰ τινος μέτρου.

Περαιόντως τὰς προσωφελείας τοῦ δάσους ὀ-
φείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι τὸ δάσος ἔχει
καὶ ἕτερον προσόν, νὰ συντηρῆ δηλ. τὸ κυνήγιον,
παρέχον εἰς αὐτὸ ἀσφαλῆ κατοικίαν ἀπὸ τῆς ἐ-
πιβουλῆς τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι
καταστροφόμενον τοῦ δάσους καὶ τὸ κυνήγιον
ἐξαφανίζεται. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καὶ τὴν σή-
μερον ἐνθυμούμενοι ἄλλοτε τὸ θόρειον μέρος τῆς
Εὐβοίας γέμον ἐλάφων καὶ ἀγριοχοίρων, οἱ ὁ-
ποῖοι καταστροφόμενων τῶν δασῶν ἐξηφανίσθη-
σαν καὶ σήμερον εἶναι σπανιώτατοι.¹ Ἀληθῶς
μετ' αὐτῶν ἐξηφανίσθησαν καὶ τινὰ ἀγρία ζῶα,
ὡς ὁ λύκος· τοῦτο ἴσως εἶναι τὸ μόνον καλὸν, τὸ
ὁποῖον ἔχομεν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν (ἐπὶ ἐ-
δάφους πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην καλλιέργειαν ἰδιό-
ζοντος) παρ' ἡμῖν δασῶν.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον τὰ ζῶα γνωρίζει νὰ ἐλύσῃ
τὸ δάσος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, συμβάλ-
λον εἰς τὸν κωλύσιμον τοῦ τόπου. Εἶναι ἀλη-
θῶς ὁ παράδεισος, ὁ κήπος τῆς Ἐδέμ. Τὸ δέν-
δρον φαίνεται μετέχον τῆς λύπης καὶ χαρᾶς ἡ-
μῶν.

Tenerisque mees incidere amores
Arboribus Crescent illas; Crescetis amores!
(Virg.)

Εἰς ταῦτα τὰ θέλητρα τῶν δασῶν καὶ μῶ-
νον δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ ὅτι διάφοροι ζῆνοι
ἠγόρασαν κτήματα παρ' ἡμῖν σχεδὸν μόνον εἰς
μέρη δασώδη, ὡς ἐν τῷ ἀρκτικῷ λ.χ. μέρει τῆς
Εὐβοίας. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τούτων ἤθελεν εἶναι
πολὺ μεγαλειότερος ἐὰν ἢ παρ' ἡμῖν συγκοινων-
νία ἦτο καλλιτέρα.

Τοσαύτην ἐντύπωσιν προξενούσι τὰ δάση εἰς
τὸν ἄνθρωπον, ὥστε κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους
καὶ ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκ τῶν
δένδρων ἐδοξάζετο καὶ θρησκευτικῶς ταῦτα ἐλα-
τρεύοντο· οὕτω π.χ. οἱ Γρῆες, οἱ Ἥλειοι καὶ οἱ
Δωριεῖς κατήγοντο ἀπὸ τῆς δρυός· ἐπίσης οἱ
Σκανδιναβοὶ ἐκ τῆς μελίαις καὶ τῆς κλήθρας.
Ἄπασιν σχεδὸν αἱ θεότητες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις
εἶχον καὶ τὸ ἱερὸν ἄλσος αὐτῶν· οὕτω π.χ.
ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὁ Ποσειδῶν ἐν Ὀγ-
χίστῳ, ὁ Ζεὺς ἐπὶ τῆς Ἰδης, ἡ Ἀφροδίτη ἐν
Πάφῳ κ.λ.π. Ἄπαντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ
ἀπένεμον θρησκευτικὴν λατρείαν εἰς τι δένδρον·
οὕτω παρὰ τοῖς Γάλλοις ἦσαν ἱερά τὰ δρύϊνα
δάση, παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἦτο ἡ δρυς ἱερά εἰς
τὸν θεὸν Βόδαν, παρὰ τοῖς Πέρσαις ἡ κυπάρισ-
σος, παρὰ τοῖς Σλαβίοις ἡ φιλυρέα ἦτο ἱερά εἰς
τὴν Κρασόπαναν, τὴν θεάν τοῦ Ἐρωτος, παρὰ
τοῖς Ἀρσίν ὁ φοῖνιξ κ.λ.π.

1. Παρὰ τοῦ αἰ: τῆς Κυκλάδος κυνήγιον παρακτάεται ὁ Erhard
(Faunader Cykladen.)

Καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τὴν σήμερον τὰ περίξ ἐκ-
κλησίας ἢ παρεκκλησίου δένδρα θεωροῦνται ἱερά.

A. P. ΤΟΜΠΑΖΗΣ.

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ μετὰ
τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ Ῥωμαί-
κου κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς οὐδ' ἄνευ
ἀγῶνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρη-
σκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς
προηγούμενης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ
τῶν ἐρειπίων ἐκείνης, πολλάκις κλονίζεται ἐπι-
κινδύνως καὶ καταβρέει προτοῦ βίρωθαι. Ἐπὶ
αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ
τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦν ἀμφίβολος ἔτι· ἔδει
οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλύσαντος,
τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν
Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν, καὶ νὰ κα-
ταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογμα-
τικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἐνωρὶς ἀναφύεται διή-
ρουν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξησθένουν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ
νὰ καταστρέψῃ πᾶν λείψανον τῆς ἀρχαίας πο-
λυθείας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενον ὁ λαὸς, καὶ
πρὸ πάντων οἱ ἀγρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφαίνετο
ἀκατάληπτόν τι καὶ κενότροπον ἢ νέα θρησκεία,
ἀντικαθιστώσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν
ἰδεῶν καὶ ἀφηρημένων τύπων τὴν προσωπο-
ποίησιν τῆς φύσεως, ἐφ' ἧς ἐβασίλευτο ἡ πολύπλο-
κος καὶ πλουτὶς μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομ-
πώδη καὶ εὐθυμον ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαν.
Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες
τὸ ἀνέφικτον τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμιγροῦς εἰσαγω-
γῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν
διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθείας ἐκπηγαζουσῶν
παραδόσεων καὶ προλήψεων, φροντίσαντες μόνον
νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμ-
ματος. Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ
ἐκκλησία ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκοραίσῃ
ὡς ἐκφύλλους καὶ ἀσθεῖς αὐτὰς, ἀλλ' αἱ προσπά-
θειαι τῆς ἀπέβησαν τὸ πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας
πρὸ πάντων ἐκ τε τῆς πολυχρονίου διατηρήσεως
τιν καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν
συμφυεῖς αὐτῶ. Οὕτω δὲ περιεσώθησαν μέχρις
ἡμῶν πλεῖστοι μῦθοι καὶ ἐθίμα τῆς ἀρχαίας
θρησκείας, τὰ μὲν μικρὰν παρηλλαγμένα καὶ εὐ-
χερῶς διαγινωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον
ὑποκρύπτοντα ἴχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν κατα-
γωγῆς.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀρκούντως περίεργος
εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν συναξαρίων, ἐν οἷς ἐναπο-
ταμιεύθησαν πολλὰ μυθολογικὰ παραδόσεις,
ἐπὶ τῷ χριστιανικῷ μεταπλασθεῖσαι. Ὁ
δικακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος
Μωρὸν ἐν ἰδίῳ σπουδαιοτάτῳ *Δοκιμῳ περὶ τῶν*
μεσαιωνικῶν συναξαρίων κατέδειξε ὅποια ἐκ τῆς

τοιαύτης μελέτης ὠφελήματα δύνανται νὰ πορι-
σθῶσιν ἢ συγκριτικῆ μυθολογία, ἢ ἀρχαιολογία
καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συ-
ναξαρίων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἀνακαθαρθῆ
ὑπὸ πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ὑπάρχουσιν εὐσε-
βεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ
θίου ἀγίου μὴ ἀποτεθησαυρισμένοι ἐν τοῖς συ-
ναξαρίοις ἐν αἷς διασώζονται, μικρὰν ὑποστά-
τες μεταβολὴν πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν
παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν δια-
δεδομένην, ἀναφερομένην δ' εἰς τὸν ἅγιον Γεώρ-
γιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἀγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυπῶνται τὸ ἰθα-
κικὸν τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ
τοῖς ἄθλοις αὐτοῦ ἀνευρίσκωμεν τὰ χαρακτη-
ριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς Ἑλληνικῆς μυθο-
λογίας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ
καθιεροῦντες τὰ τεμένη τῆς ἀρχαίας λατρείας
εἰς ἀγίους τῆς χριστιανικῆς, ὁμοιάζοντας εἴτε
κατὰ τὸ ὄνομα εἴτε κατὰ τὰς ιδιότητας, μετέ-
τρεπον τὰ ἱερά τοῦ Θεσέως εἰς ἐκκλησίας τοῦ
ἀγίου Γεωργίου, ἐπ' ὀνόματι δ' αὐτοῦ ἐτιμάτο
τὸ ἐνταῦθα Θεσεῖον, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ἦτο ἐκκλησία,
ὡς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας ὁ τῆ Παρθένου Ἀθηνᾶ
ἀφιερωμένος Παρθενών. Στρατιώτης τοῦ αυτοκρά-
τορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας
ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος
ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας *τροπαιοφόρος*
μεγαλομάρτυρ, ἡ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπρι-
λίου τελομένη, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων,
τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Τὰ περὶ
αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μετὰ ἀρχαί-
ους μῦθους, συνετέλεσαν ὅπως συνδυασθῆ πρὸς
ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμᾶται ὑπὲρ πάντα ἕτερον
ἅγιον τοῦ χριστιανικοῦ εορτολογίου. «Δὲν ὑπάρχει
χωρίον, λέγει ὁ Ἀγγλος Ricaut, κατὰ τὸν δέκατον
ἑβδόμον αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἔχον
ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγίου Γεωργίου» χωρὶς
δὲ ἄλλα ὀλόκληρα εἰσὶν ἀφιερωμένα αὐτῷ καὶ
τούτου ὀμάνυμα. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεω-
ρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμέ-
νων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν εορτὴν
αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσιν ὀρίσει ὡς ἡμέραν τῆς
μεταβάσεως τῶν εἰς τὰς θερνὰς αὐτῶν νομάς·
πρὸς δὲ καὶ οἱ ἄλιεῖς ἐπιβιβάζομενοι ἐπὶ τῶν
πλοιαρίων τῶν ἐπικαλοῦνται πολλάκις τὴν βοή-
θειαν αὐτοῦ, πρὸς δὲ ὅμως ἂν ἡ ἄλιεῖς ἀτυχῆς
ἀποβῆ μωρίας ἐπιδαψιλεύουσι ὑβρεῖς, ἐν αἷς καὶ
τὸ ἐπίθετον *καξιμαδοκλέφτης*. Ἰδιάζουσαν τιμὴν
ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ
τοῖς Ἀρμενίοις· ἐν Προύσση μάλιστα οἱ ἐκεῖ
Ἀρμένιοι διηγούνοτο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1744), ὅτι
ἐκάστην παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἤρχετο
εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Γεωργίου τιμωμέ-
νην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἵππευς, ὁ ἅγιος
Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός

του ἐν κοίλωμα εἰς τὸ θάθος τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀγίου Γεωργίου πολλάκις
ἐκόσμησε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ *φάλαμ-
μουλα* τῶν βυζαντινῶν αυτοκρατόρων εὐρίσκωμεν
δ' αὐτὸ καὶ ἐν πολλοῖς βυζαντινοῖς νομίσμασι
καὶ ἐν παρασήμοις εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Παρὰ
τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον
Γεώργιον σέβας ἐπέξετάθη μέχρι τεραστίου πολ-
λαπλασιασμοῦ αὐτοῦ· διότι, κατὰ τινὰ περίεργον
καταστατικὴν, τριάκοντα τοῦ ἀγίου σώματα
καὶ ἑνδεκα αὐτοῦ κεφαλαὶ διατηροῦνται εἰσέτι
εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ἐκτὸς
τῶν χριστιανῶν καὶ οἱ Τούρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ
πολεμικοὶ ἵππεῖς ἢ Σπαῖδες, τιμᾶσι καὶ σέβονται
μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον, θεωροῦντες αὐτὸν
ὡς ἕνα τῶν ἀγίων τῶν πιστεύουσι δὲ, ὅτι πλήρης
ζωῆς διατρέχει εἰσέτι ὡς οἱ πλάνητες τοῦ με-
σαιῶνος ἵππῶται τὴν γῆν, προστατεύων τὴν κα-
ταδυναστευομένην ἀθωότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφέραμεν, διτηρήθη ἐν
δημοτικῶς κυρίως ἔσμῳ, ἅτινα καίτοι ἡ
γλῶσσα, τὸ ὕφος καὶ ἡ στιχογραφία αὐτῶν κα-
ταδεικνύουσι πολὺ μεταγενεστέρως ἐποχῆς, δυ-
νάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συναχθέντα ἐπὶ τῆ
βάσει μιᾶς ἀρχαίας παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν
παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ δια-
φόρους τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν
τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ἔσματος· Ἐχει
δ' ἡ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως·

Εἰς τινὰ μεγάλην χώραν ἐφάνη ἐν θηρίον, ἐμ-
φωλεῦσαν εἰς τὴν πηγὴν ἀφ' ἧς ὀλόκληρος πόλις
ὕδρευετο· δὲν ἐπέτρεπε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ
ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἂν δὲν τῷ παρεῖχον πρὸς τροφήν
δύο ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην. Μὴ δυνάμενοι οἱ
κάτοικοι νὰ πράξωσιν ἄλλως, ἐβρίψαν κλήρους
ὅπως ἡ τύχη ὀρίσῃ τὴν βορὰν τοῦ θηρίου· ὁ κλῆ-
ρος ἔλαχεν εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασι-
λέως, ἣν τινὰ συνώδευσαν παρὰ τὰς ἱεσείας τοῦ
πατρὸς τῆς μέχρι τῆς πηγῆς, ἐνθα προσέδεσαν
αὐτὴν δι' ἰσχυροτάτων ἀλύσεων. Ἐν τῷ δὲ ἡ
κόρη δακρυροῦσα ἀνέμενον τὸν τρομερὸν θάνα-
τον, ἐπεφάνη αἴφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώρ-
γιος, ἵππευον ὠραῖον φαῖδον ἵππον καὶ φέ-
ρων σπάθην καὶ δόρυ· ἡ νεῆνις τὸν παρακαλεῖ νὰ
φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θυμὰ· ἀλλ' ὁ ἥρωας
μένει, καὶ ὅταν τὸ θηρίον ἀνέθορον ἐκ τῆς πη-
γῆς, χαίρον ὅτι ἀφθονοῦ εὗρισκε τροφήν, ὁ ἅγιος
τὸ πληγώνει θανασίμως εἰς τὸ στόμα. Ἢ κόρη
τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομά του, ὅπως
ὁ βασιλεὺς πατήρατης πλοῦσιοπαρόχως τὸν ἀντα-
μείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν
προτρέπει νὰ ἀνεγείρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ παρὰ
τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονίσῃ καὶ
«ἐνκ καθάλληρον, ἀρμακτωμένον με σπαθί καὶ με
χρυσὸ κοντάρι.»

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀορίστως
ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλην χώραν, μόνον δ' ἐν

τινι κυπριακῷ ἔσχατι ὀνομάζεται ἡ Βηρυττός, ὡς ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἔκτεινε τὸν δράκοντα:

Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἔκμαυ νὰ βροῦν ἔς τὸ Βεροῦτιν, ψουμίν, νερόν, ἐν βροσκίται ἰδῶ ἔς τὴν χώραν τούτην. Ψουμίν, νερόν, ἔχει πολλόν, ἀμὰ ἂν μακρὰ ἔς τὸ πλάτος, καὶ μέσζ ἑκατόκησεν ἕνας μέγλος δράκος, καὶ ἐν ἀρίνει τὸ νερόν ἔς τὴν χώρα γιά νὰ πέση κτλ.

Ἐδεικνυνο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Βηρυττοῦ τὸ παλάτιον τοῦ Βασιλέως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐξετίθεντο τὰ θύματα αὐτοῦ ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ φόνος τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς περιγράφουσι ὁ Γάλλος Thevenot, οὗ ἡ περιήγησις ἐξεδόθη τῷ 1665, ὁ Ἄγγλος Monconys, ἰδὼν τὴν Βηρυττὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γράφας Ἄγγλος ἐπίσης Ricaut.

Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέως, ἐλευθερώσαντος τὴν πρὸς βορὰν τοῦ κήτους ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ τούτου ἴσως μεταπλασθέντα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡσιόνης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι κοινότητοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τόπους ὑποστάντες, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ διατηρήθησαν τοσοῦτοι ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοι καὶ τοπικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα φέροντες. Ὁ τρόπος δὲ μὲ τὸν ὁποῖον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὁ Γεώργιος Κωδινός ἰδίως, περιγράφουσι εἰκόνας τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδης, καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδικνύει οὕτως εἰπεῖν τὴν ἄλυσιν τὴν συνέχουσαν τὸν ἑλληνικὸν τοῦ Περσέως καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοις ὁ μῦθος οὗτος, καίτοι τοσοῦτον γνωστός, δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιότερων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων τοῦ ἁγίου, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν ἐν ταῖς *Μηγαλοῖς* περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴ μορφήν περιβληθέντα δὲν παρεδέξατο τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τούναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἴσως ἐκ τῆς ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡς τινες εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήθη ἐν τῇ *Χρυσῇ Βίβλῳ* τοῦ Βορραγίνου, συνταχθεῖσα κατὰ τὴν ἸΔ' ἑκατονετηρίδα ἅπαντες ὅμως σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταί, προεξαρχόντων τῶν Βολλανδισῶν καὶ τοῦ Βαριωνίου, παραδέχονται ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεισιδαίμονος τινος συγγραφέως μονογραφίας περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸς τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοθείσης, ὅστις διὰ γελοίων ἐπιχειρημάτων

προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχεται ἱστορικῆς ἀληθείας.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δράκόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖς συναξαριστοῦν δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Μωρὺ ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματί του. Εἰς δὲ τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀλίγα τοιαῦτα εὑρηνται ἐπεισόδια, συνδεόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰς παραδόσεις οὕτω π.χ. ἐν Ἠπειρῷ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδάυρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ θαυμασίου ὑπὸ τῆς ἁγίας εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ ἁγίου Ἰσπατίου καὶ τινων ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων, ἀπαντῶμεν τὴν βᾶσιν τοῦ μύθου τούτου καὶ ἐν ταῖς μυθολογίαις ὄλων σχεδὸν τῶν ἔθνων. Ἐν τῇ Μαχαβαράτα τῶν Ἰνδῶν ἐλέπομεν ἕνα τῶν Πανθοῦδων, τὸν ῥωμαλέον Βήμαν, παλαιόντα πρὸς τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅστις ἀπῆται πρὸς τροφήν του ἕνα καθ' ἑκάστην ἄνθρωπον, παλαιόντα ὅπως γλυτώσῃ βραχυμᾶνα τινὰ ὀρισθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοῖα εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἐδδα τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθερώσεως τῆς Βρουγγίλιδας ὑπὸ τοῦ Σειγφρείδου, ἧς ὅμοια διηγήσεις ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμύθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσης τοιοῦτους μῦθους ἐν τοῖς παραμυθίοις τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐν δὲ ἀλβανικὸν παραμύθιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδης.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰς τὰς ἱστορίας πολλῶν ἱπποτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνος δράκοντος ὑπ' αὐτῶν. Περιγραφὴν τοιοῦτου ἀνδραγαθήματος ἐποίησεν ἐν τῇ *Ἐλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ* ὁ Τάσσο, ὅστις φαίνεται ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὁ Ἀρίστος ἐν τῷ *Μαιρομένῳ Ὁρλάνδῳ* του. Γνωστὴ προσέτι εἶναι ἡ ἱστορία τῆς μάχης τοῦ ἱππότη τοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστου (1346-1353) Diodot de Cozon πρὸς δράκοντα κατερημοῦντα τὴν Ῥόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη φαίνεται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθώδης, ἡ τοῦλάχιστον σκηρῖζεται ἐπὶ γεγονότος μυθικῶς διαπλασθέντος. Κατὰ τινὰ δὲ τραπεζουντίαν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράνερ, πηγάσασαν δ' ἴσως ἐκ τῆς ἀνωτέρω, ὁ θεμελιωτῆς τοῦ βασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος ἔκτεινε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τρομερὸν τέρας παρὰ τι φρέαρ, *Δρακοντοπήγαδο* ἔκτοτε κληθέν.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου φανεύοντος τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντος πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐγεμμένην καὶ ἀλυσίδετον, ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς εἰκονοστασίαις τῶν οἰκίῶν ἐλέ-

πομεν, καὶ τοὶ καὶ παρὰ βυζαντινοῖς συνηθεσάτη, δὲν ἀνεγνωρίσθη ὅμως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διότι ἐν τῇ *Ἐρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς*, ἧτις κατὰ τὸν ἸΕ' αἰῶνα ἴσως γραφθεῖσα ὑπὸ τινος Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγράφων, εἶναι τὸ μόνον ἐγγχειρίδιον περὶ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐπὶ τῇ βάσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεγμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρήσει τύπος πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίου τύπου εἰκόνης καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισις ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνες αἱ παριστώσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάντων, ληφθεῖσα ἐξ ἀρχαίας κύλικος καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Juhn, εἶναι ἀπαράλλακτος τῇ χριστιανικῇ. Ἡ Χίμαιρα, ἀντικαθίστῶσα τὸν δράκοντα καὶ τούτῳ παρεμφερῆς, σπαίρει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου πληγθεῖσα ὑπὸ τοῦ δόρατος τοῦ Βελλεροφόντου, ὅστις φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων, ἀπομιμουμένη τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης περσαστάσεις πολλῶν θεοτήτων. Ἄντι τῆς ἀλυσίδετου ἡγεμονίδος, φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικόνισι ταύτῃ ἰσταμένη γυνὴ τις, ἄγνωστον ποῖα ὄπισθεν δὲ νέος τις, ἴσως ὀδηγός, κἀθηται ἀναλογῶν πρὸς τὸ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου παριστάμενον μειράκιον, ὅπερ, κατὰ τι συναξάριον, ἀίχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνῆρπασεν ὁ ἅγιος καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζετο νὰ κερᾶσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν Τούρκον αὐθέντην του καὶ τὸ ἔφερον ἐν ἀκαρεῖ θαυμασίως εἰς τοὺς γονεῖς του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόνι δεικνύουσιν ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μύθου εἶναι προφανῆς, ὅταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τοὺς ὅμοιους αὐτῷ ἀρχαίους. Εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας, ὅτι ὁ Περσεὺς, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βελλεροφόντης, πρὸς οὓς ὁ ἅγιος Γεώργιος πολλάς παρουσιάζει ὁμοιότητας, εἰσι θεότητες ἠλιακαί, οἱ δὲ φόνος θηρίων παριστώσαι τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς διαλύοντος τὰ σκότη τὴν ἰδέαν ταύτην ἐγκλείει προσέτι καὶ ὁ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος Πύθωνος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος μῦθος, ἐξ οὗ ἴσως ἀπαντες οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσι.

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος αἰετοπαρῶς συνδέονται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαβόλου, ἦτοι τοῦ κακοῦ πνεύματος εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν κατήντησε καὶ ἡ λέξις Πύθων ἄνευμα Πύθωνος ἦτοι διαβολικόν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων

Πράξεις ὅτι εἶχε παιδίσκη τις προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ἔσχατι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται πορηρός, τὸ δὲ ἐπίθετον τοῦτο συνήθως εἰς τὸν διαβόλον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου Δονάτου καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσης ταυτίζουσι τοὺς δράκοντας πρὸς τὸν δαίμονα, καὶ ὕμνουσιν ὡς νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν φόνον ἐκείνων. Ἐκ τούτων κρίνεται δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῆ ἀδιστακτως, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοι φόνος δράκόντων ὑπὸ ἁγίων, παριστώσαι τὴν νίκην ἣν οὗτοι ἤρανον κατὰ τοῦ δαίμονος. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ διαβόλου ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν χριστιανῶν, ἐγέννησεν ἐνωρὶς παρὰ τῷ λαῷ χονδροειδεῖς παρενοήσεις διότι φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ λαὸς ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον παρίστα αὐτό καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεις οἵτινες ἀπεικόνιζον ἀλληγορικῶς τὴν ἥτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, κατήντησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὄφεις ἀληθείας.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

Ὁ καθηγητῆς Δρ Leitner, ὅστις περιηγήθη χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τὴν χώραν *Sardestan* ἐν τῷ ὄροπέδιῳ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἐπεμφεν ἐσχάτως πρὸς τὴν ἐν Βερολίνῳ γεωγραφικὴν Ἐταιρίαν ἀξιοπεριέργους σημειώσεις περὶ μικρᾶς τινος φυλῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισε τοὺς ἀπογόνους *Μακεδονικῆς ἀποικίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου* κατὰ τὴν εἰς τὰς Ἰνδίας ἐκστρατείαν του. Τὰ λείψανα καὶ ἔχνη ἐξηφανισθέντος πρὸ πολλοῦ πολιτισμοῦ σώζονται ἐκεῖ κυρίως εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα γλυπτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παριστάνωσι τὸν Βούδδα, τοσοῦτον ἐπιφαίνεται εἰς αὐτὰ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ *Ἐλληνικοῦ πνεύματος*, ὥστε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν γλυπτικῶν ἔργων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οὔτε διὰ τὸν ἀρχαιολόγον. Ἡ περαιτέρω ἀκριβεστέρως ἐξέτασις τῆς χώρας καὶ τῆς φυλῆς ταύτης θέλει ἔχει σπουδαῖα ἀποτελέσματα διὰ τὴν γλωσσολογίαν, ἐθνολογίαν καὶ καθολικὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. X.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ πολυτελεία τις διανοητικῆ, ἀπλοῦν συμπλήρωμα ἐξόχου ἀνατροφῆς καὶ προνόμιον εὐαρίθμων τινῶν, καθότι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἦτο μηδαμινή. Ἄλλ' ὁποῖα τεράστια μεταβολὴ ἐπέβη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης! Ἡ ἐπιστήμη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς

χρόνοις εισέδυσεν εἰς πάσας τὰς ἔξεις τοῦ βίου καθὼς καὶ εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν. Περιοδεύομεν διὰ τοῦ ἀτμοῦ πάντες οἱ μηχανισμοὶ τῶν ἐργοστασίων κινούνται ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ ἐπιστολογραφοῦμεν δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος· ἡ δὲ Βολταϊκὴ στήλη ἀντικατέστησε τοὺς ταχυδρόμους· ζωγραφούμεθα ὑπὸ τῆς χημείας λαμβανούσης συνεργὸν τὸν ἥλιον· φωτιζόμεθα ὑπὸ ἀερίου, ὅπερ χορηγεῖ ἡμῖν ἡ χημεία· διὰ τῆς χημείας ταριχεύομεν τὰ λαχανικὰ ἡμῶν διὰ τὸν χειμῶνα· ζητοῦμεν παρὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ν' ἀντικαταστήσῃ τοὺς κώδωνας τῶν οἰκιῶν ἡμῶν· ὁ λιθάνθραξ παρασκευαζόμενος χημικῶς παρέχει ἡμῖν τὰς λαμπράς καὶ στερεὰς ἑαφὰς τῶν ὑφασμάτων· τὰ τέκνα ἡμῶν παίζουσι μετὰ σφαιρῶν ἐξογκουμένων διὰ τοῦ ὑδρογόνου ἀερίου.

Ἄφου δ' ἡ ἐπιστήμη τοσοῦτον ἐνδιαιρέσει ἡμᾶς, ἀφου διηνεκῶς ἀνχιμύγνυται εἰς τὸν βίον ἡμῶν, ἕκαστος ὀφείλει νὰ μνηθῆ τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις. Μέγας ἡ μικρὸς, πλούσιος ἢ πένης, οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ μένῃ ἀλλότριος τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἐστὶν ὁ ἥλιος θν ἕκαστος ὀφείλει νὰ προσεγγίξῃ ἵνα θερμανθῆ καὶ φωτισθῆ ὑπ' αὐτοῦ.¹

Ἡ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟΝ ὈΡΟΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεῦνας τῆς στατιστικῆς ἢ κατὰ μέσον ὄρον διάρκειαν τῆς ζωῆς εἶνε διὰ τοὺς ἱερεῖς 65 ἔτη, διὰ τοὺς ἐμπόρους 62, διὰ τοὺς λογίους καὶ τοὺς γεωργοὺς 61, διὰ τοὺς στρατιώτας 59, διὰ τοὺς νομικοὺς 58, διὰ τοὺς καλλιτέχνας 57, καὶ διὰ τοὺς ἰατροὺς 56 ἔτη. Ὡς πρὸς τὰς διαφόρους χώρας παρουσιάζεται ἡ ἀκόλουθος ἀναλογία· διὰ τὴν Ῥωσσίαν 21, διὰ τὴν Πρωσσίαν 29, διὰ τὴν Ἑλβετίαν 34, διὰ τὴν Γαλλίαν 35, διὰ τὸ Βέλγιον 36, καὶ διὰ τὴν Ἀγγλίαν 38 ἔτη.

Ἰπολογίζεται ὅτι ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς χίλια ἑκατομύρια· ἐξ αὐτῶν ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος 333,333,333 ἄτομα, ἥτοι καθ' ἑκάστην 91,824, καθ' ὥραν 3,780, κατὰ πᾶν λεπτόν τῆς ὥρας 60, καὶ ἐπομένως εἰς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον. Ἐξ αὐτῶν τὸ τέταρτον ἀνήκει εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ ἡμισυ εἰς ἡλικίαν μικροτέραν τοῦ 20^{ου} ἔτους. Ἐκ 1000 ἀνδρῶν οἱ 10 φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, 2 εἰς ἡλικίαν 80 καὶ εἰς ἡλικίαν 400 ἐτῶν. Ὅσον βραχεία καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἡ ζωὴ μας, εἶνε μακρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ζωὴν τῶν λοιπῶν ὄντων τῶν συγκατακούντων μεθ' ἡμῶν τὴν γῆν. Μόνη ἡ φάλαινα, ὁ ἐλέφας καὶ πτηνὰ καὶ ἔρπετά τινα εἶνε μακροβιότερα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ρινόκερος καὶ ὁ

ἵπποπόταμος ζῶσι κατὰ μέσον ὄρον 70 ἔτη, ἡ κάμηλος 50, ἡ ἔλαφος 30, ὁ ἵππος καὶ ὁ ὄνος 25 περίπου· ὁ κύων 18, τὰ πρόβατα, αἱ αἶγες καὶ αἱ δορκάδες 12, ἡ κοινὴ γαλῆ 10, οἱ λαγωοὶ καὶ τὰ κουνέλια 8 τὸ πολὺ, οἱ ποντικοὶ 5-6 ἔτη. X.

ΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἡ ἐπιστήμη εἶνε διὰ τινὰς ἀνθρώπους ἡ μεγάλη καὶ οὐρανία θεότης· ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους δὲν εἶνε ἡ μία καλὴ ἀγγελὰς ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀμέλγουσι τὸ θούτορον των. (Schiller.)

* * * Ὅστις διὰ τῆς ὀλιγαρκείας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τάξεως ἐκ τοῦ πλεονάσματος τῶν ἐσόδων αὐτοῦ σχηματίζει περιουσίαν, ἐστὶ πλούσιος μετὰ τῶν πλουσίων, ὅσον μικροὶ καὶ ἂν ὦσιν οἱ πόροι αὐτοῦ. Οἱ λεγόμενοι πλούσιοι, ἵνα ἀνθέξωσιν εἰς τὰς μωρὰς δαπάνας, ἀξέπτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπαιτοῦσιν αἱ δλέθρια αὐτῶν ἔξεις, ἀναγκάζονται ν' ἀπαλλοτριώσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, νὰ ἐπιζητῶσι τὴν χάριν τῶν μεγάλων, νὰ τρέμωσιν ἐνώπιον τῶν δανειστῶν. Ἀλλ' ὁ τοῖς ὀλίγοις ἀρκούμενος καὶ δαπανῶν ὀλιγώτερα, ἡ ὅσα παρέχει αὐτῷ ἡ ἐπιμέλειά του, διατηρεῖ αἰείποτε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, εἰς οὐδένος τὰς τυραννικὰς διαταγὰς ἀναγκάζεται νὰ ὑπακούῃ, οὐδένα δανειστὴν φοβεῖται, οὐδένα εὐεργέτην ἐπιζητεῖ. (Zschokke.)

* * * Ἐκτίμα τὴν φιλίαν ἐκείνου, ὅστις παρίσταται σοι ἐν ὥρᾳ θυσέλης· σμῆνη ἐντόμων θέλουσι σὲ περιστοιχεῖ ἐν καιρῷ αἰθρίας ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὴν λάμψιν.

* * * Ἡ κολακεία εἶνε ἐπίθεσις· ὁ κολακεύων ζητεῖ νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ τι. Πρόσεχε λοιπὸν καὶ ἀμύνου ὡς πρὸς ἐχθρόν.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Καθαρισμὸς τῶν ἐκ μαρμάρου προτομῶν καὶ ἀγαλμάτων.

Ὅταν μαρμάρινοι προτομαὶ καὶ ἀγάλματα ρυπαίνωνται ὑπὸ λιπαρῶν οὐσιῶν, καθαρίζομεν αὐτὰ διὰ τοῦ ἐπομένου μέσου. Λαμβάνομεν ξαντὸν, τὸ ὁποῖον διαθρέχομεν ἐντὸς ρευστῆς καυστικῆς σόδας καὶ περιφέρομεν αὐτὸ ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς προτομῆς ἢ τοῦ ἀγάλματος· μετὰ δύο ὥρας δὲ πλύνομεν αὐτὰ διὰ καθαροῦ ὕδατος, μεταχειριζόμενοι πρὸς τοῦτο μαλακὸν σπόγγον, καὶ τὰ ἀφίνομεν νὰ ξηρανθῶσι καλῶς. Τὸ χλωροῦχον ὕδωρ, ὅπερ παρασκευάζεται με 60 γραμμ. χλωροῦχου εἰς ἕν λίτρον ὕδατος, (312 δράμια τῆς ὀκτῆς), δύναται μετ' ἐπιτυχίας ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν σόδαν. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λευκκίνει τὸ μάρμαρον πλείοτερον ἢ ἡ σόδα.

1. Ἐβν. Ἡμερολόγιον.